ToP

136

ToP | tlumočení–překlad léto 2020 | ročník XXXI | ISSN 2336-8888

Software
Translation
Artwork
Recording

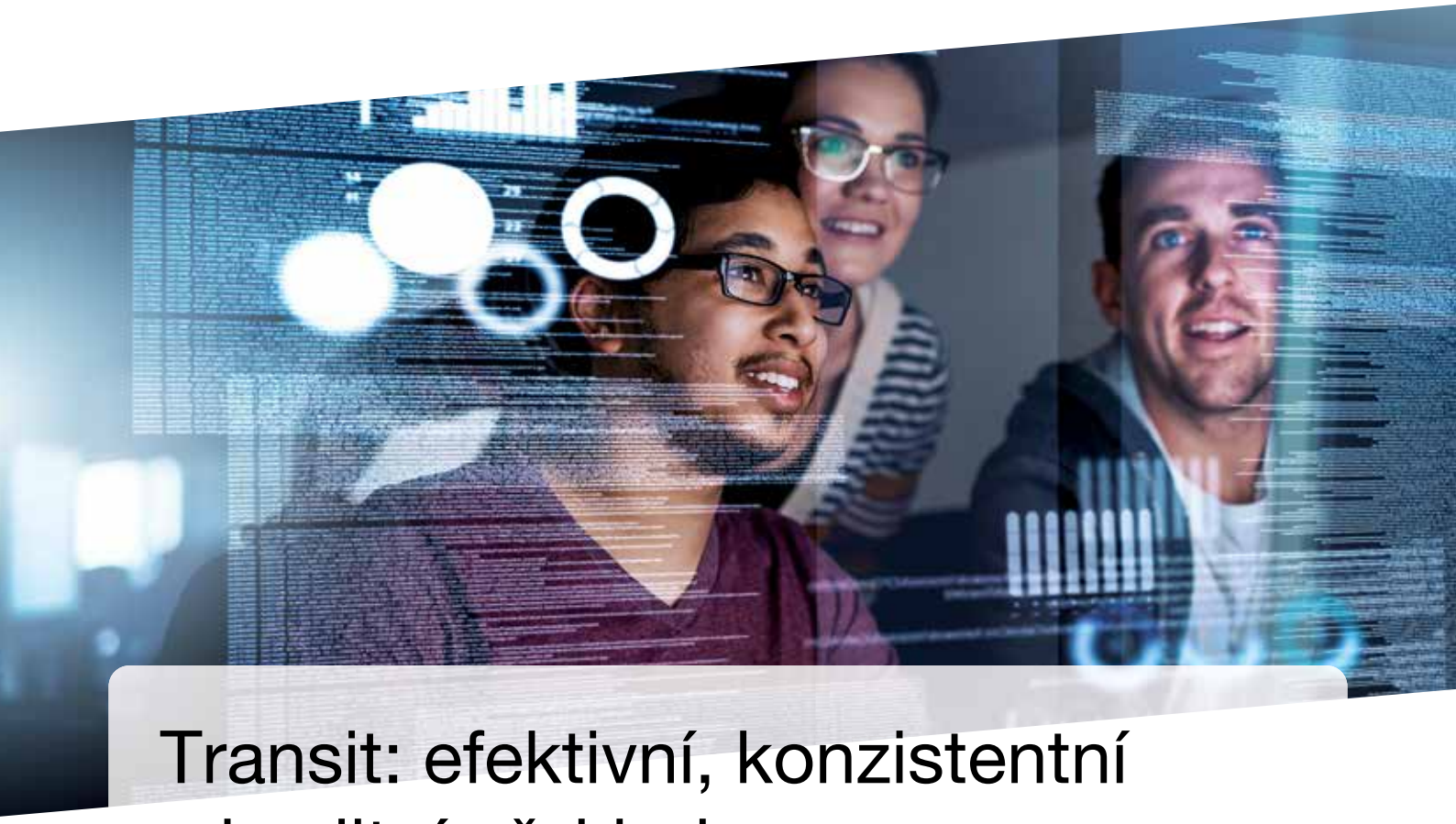

Transit: efektivní, konzistentní a kvalitní překlad

- Nižší náklady a menší časová náročnost na překlady a lokalizaci
- Rychlejší návratnost investice
- Pracovní platforma pro veškeré projekty v oblasti překladu a lokalizace ve všech formátech a ve všech jazycích
- Zajištění kontroly nad výsledky překladu a práce s terminologií
- Podpora standardních a výměnných formátů (např. pro projektové balíčky z SDL Trados, SDL WorldServer a MemoQ, XLIFF atd.)
- Flexibilní licenční modely (lokální licence, plovoucí licence, časově omezená licence, IaaS, SaaS)
- Celosvětová síť podpory
- Vysoká úroveň kvality překladu díky neustále dostupnému kontextu a terminologii
- Morfologická podpora pro více než 80 jazyků a jazykových variant
- Intuitivní práce s formátovacími znaky díky chytrému systému markupů
- Duální konkordantní vyhledávání jak ve výchozím, tak v cílovém jazyce
- Synchronizované náhledy pro všechny typy projektů
- Návrhy překladů z překladové paměti a systému strojového překladu ve stejném editoru
- Převod hlasového záznamu na text

www.star-group.net
praha@star-group.net
+420 233 355 377
+420 608 320 100

STAR Group
zal. 1984

Vývoj obsahu a software | Jazykové služby | Distribuce obsahu | Podpora digitalizace

Obsah

Termínovka 4

Úvodem *A. Diabová* 4

Foto z obálky 4

Jarní balíček JTP 5

Z translatologické bibliografie *I. Čeňková* 6

I. Šuša: Talianska literatúra v slovenskom prekladovo-recepčnom kontexte po roku 1989. *A. Huťková* 8

Unikátní kvatrologie srovnávací slovanské frazeologie doc. dr. Evy Mrhačové, CSc. *M. Hrdlička* 9

Doporučené smluvní podmínky pro tlumočení 11

Remote interpreting *A. Diabová* 14

Několik postřehů Asociace konferenčních tlumočníků k simultánnímu tlumočení na dálku *ASKOT* 16

Co všechno koronavirus změnil ve výuce simultánního tlumočení? *I. Čeňková* 18

Vratislav Jiljí Slezák *M. Jacobsenová* 21

Dopis ministryni financí ČR Aleně Schillerové 22

Odpověď ministryně Schillerové 24

Výzkum tlumočení v afrických zemích *E. Getta* 27

Pokus o úvahu nad anglicismy v českém jazyce *T. Hubačová* 31

Samizdatové překlady z němčiny do češtiny *T. Musilová* 33

Problém posuzování kvality tlumočení (českého) znakového jazyka *N. Hynková Dingová* 36

Novodobá galerie *R. Nováková* 39

Den vůl *M. Uličný* 41

Dále vyšlo (nebo vyjde)… *A. Šourková* 43

Termínovka

30. 5. 2020 se mělo konat ŠKOLENÍ PRO TLUMOČNÍKY JAZYKA NIZOZEMSKÉHO, ze známých důvodů tomu tak nebylo a akce byla přeložena na 15. 5. 2021
http://www.jtpunion.org/Akce/2020/SKOLENI-PRO-TLUMOCNIKY-JAZYKA-NIZOZEMSKEHO-CURSUS

13. 6. 2020
KOREKTURY, REVIZE – II. běh – obsazeno
http://www.jtpunion.org/Akce/2020/Korektury,-revize-%E2%80%93-teoreticka-a-prakticka-cas-(1)

30. 9. 2020
MEZINÁRODNÍ DEN PŘEKLADU – SVÁTEK SV. JERONÝMA a MŠE SVATÁ ZA TLUMOČNÍKY A PŘEKLADATELE
http://www.jtpunion.org/Akce/2020/MSE-SVATA-ZA-TLUMOCNIKY-A-PREKLADATELE

3. 10. 2020
KOREKTURY, REVIZE – III. běh – obsazeno
http://www.jtpunion.org/Akce/2020/Korektury,-revize-%E2%80%93-teoreticka-a-prakticka-cas-(2)

24. 10. 2020
PODZIMNÍ (ex-JARNÍ) BALÍČEK JTP
http://www.jtpunion.org/Akce/2020/PODZIMNI-(ex-JARNI)-BALICEK-JTP

6.-7. 11. 2020
JERONÝMOVY DNY 2020
http://www.jtpunion.org/Akce/2020/JERONYMOVY-DNY-2020

Úvodem

Dostává se vám do ruky číslo časopisu ToP s poněkud výrazným tématem tlumočení na dálku.

Dva měsíce uzavřené hranice těžce dopadly na mezinárodní styky a zmrazily volný pohyb osob. Po prvotním šoku a řešení existenčních otázek (z čeho zaplatit hypotéku, když není komu tlumočit) se naše odvětví nebývalou rychlostí pustilo do zkoumání technologií, které mohly jinak ještě řadu let působit jako futuristická kuriozita. Ovšem tak jak se překotně mění situace kolem pandemie Covidu-19, tak překotně hledají tlumočníci i jejich klienti cestu z pasti celosvětové karantény. Technologií je nepřeberně, ale každá má své mouchy.

Již mnoho let využívají překladatelé CAT nástroje, jejichž účelem je usnadnit jim a urychlit práci. Technologie pro tlumočení na dálku, jak se zdá, této mety zatím nedosahují. Pouze překonávají vzdálenost za cenu velikého stresu a dodatečné zátěže pro tlumočníka lapeného v síti. A tak jsme mnozí strávili měsíc zkoumáním, zkoušením a studováním různých technologií pro tlumočení na dálku a v tomto čísle jsme právě tyto poznatky shrnuli.

Uvidíme, jak se svět změní, až se znovu otevřou hranice. Jen pevně doufám, že si ani naši zákazníci tento způsob komunikace příliš neoblíbí dřív, než začne být uživatelsky přívětivější.

AMALAINE DIABOVÁ
předsedkyně JTP

Z obálky...

Doba koronavirová přinesla s sebou, byť jen na přechodnou dobu, i nový druh tlumočnického výkonu – **simultánní tlumočení se štítem**. Na obálce a zde dole vidíme kolegyni Denisu Lachmanovou při tlumočení zpravodajství v České televizi, na dalším snímku ze zákulisí Jaroslava Švagra (vpravo). Fotografovala Jitka Kubištová, více též na str. 39–40 tohoto čísla.

Podzimní (ex-jarní) balíček JTP

Sobota 24. října 2020, K-centrum, Senovážné nám. 23, Praha 1, sál č. 16 v přízemí

Po původním jarním termínu, jenž koronavirus zhatil nám, Jednota tlumočníků a překladatelů nyní zve na nový formát, určený mladým a začínajícím tlumočníkům a překladatelům, ale nejen jim.

Program

9:00
Zahájení

9:05–09:50
Petra Mračková Vavroušová

Úvod do tlumočnického zápisu

Cílem příspěvku je poskytnout tlumočníkům rady a tipy, jak zefektivnit tlumočnický zápis, jak otáčet stránky bloku a zároveň držet mikrofon nebo jak „rozluštit" kolegovu notaci. Po krátkém teoretickém úvodu budou následovat praktické ukázky a nácvik tlumočnické notace (CS-CS).

10:00–10:50
Veronika Sejkorová

Příprava na tlumočení

Tlumočení, které zájemce o tuto profesi nacvičuje v jazykových učebnách a tlumočnických kabinách, nebo jako samouk, se v mnoha ohledech liší od praxe. Samotný tlumočnický výkon je sice jádrem zakázky, ale vede k němu dlouhá cesta. Seminář se bude věnovat přípravě faktické, terminologické, mentální a jiné.

11:00–11:50
Alžběta Malkovská

Jak začít překládat a tlumočit na volné noze

V rámci této krátké přednášky se podíváme na to, jaké základní formality je třeba vyřídit (ŽL, přihlášení se na zdravotní pojišťovnu a ČSSZ), probereme pár pojmů, které by překladatel/tlumočník na volné noze měl znát, protože se ho mohou týkat (identifikovaná osoba x plátce DPH, datová schránka, elektronický podpis – kde a jak zřídit, autorská smlouva, daňové paušály, daňová evidence, pojištění odpovědnosti z výkonu profese atd.) a v krátkosti se také zmíníme o tom, jaké další kroky je potřeba podniknout k tomu, aby překladatel / tlumočník po vyřízení formalit mohl začít na trhu reálně působit.

12:00–12:30
přestávka / občerstvení

12:30–13:00
Tomáš Svoboda

Prezentace výsledků Soutěže o nejlepší diplomovou / bakalářskou práci v oboru translatologie

V tomto roce probíhá druhý ročník soutěže, kterou pořádá a dotuje JTP. Budou vyhlášeni výherci v obou kategoriích (diplomová práce, bakalářská práce) a osobně si převezmou cenu. Krátce rovněž pohovoří o zaměření své práce.

13:00–13:50
Magdaléna Čevelová

Cenotvorba pro překladatele a tlumočníky

Podle čeho nastavit cenu tlumočení nebo překladu? Co když se částka bude klientovi zdát příliš vysoká? A jak zvyšovat ceny stávajícím klientům? Podobné otázky si někdy položil snad každý překladatel či tlumočník na volné noze. Ve svém příspěvku na ně zkusím nabídnout odpovědi. Podíváme se na to, které faktory mají na správnou cenu skutečně vliv, a jak s nimi v podnikání pracovat.

14:00–14:50
Kateřina Středová

Překladové paměti, slovníky a strojový překlad v nástrojích CAT – jak je využívat účelně a bezpečně?

Čím se od sebe liší překladové paměti a slovníky využívané v nástrojích CAT, jak ve skutečnosti fungují? Jak je využívat co nejúčelněji a jaké funkce nám k tomu nabízejí? A je možné používat strojový překlad s klidem v duši a s ohledem na zachování bezpečnosti klientových dat? Přednáška si klade za cíl poodhalit procesy, které v těchto nástrojích probíhají, a na příkladech z praxe ukázat, jak je můžeme mnohostranněji využívat, když jim lépe porozumíme.

14:50-15:30
přestávka / občerstvení

15:30–17:00
Miroslav Pošta

Titulkování v kostce

Začínáte s titulkováním nebo o této překladatelské disciplíně uvažujete? Dozvíte se, v jakých programech titulkáři pracují, jak při práci postupují, jaká pravidla musí dodržovat a jaké chyby se v titulcích objevují nejčastěji. Přednášející je titulkář a autor publikací o titulkování.

Pro účast je nutné předem se registrovat a zaplatit!

Cena 500 Kč
- snížená cena pro **studenty** a členy **KST ČR: 150 Kč**
- zdarma – ale též po nutné registraci předem – pro členy **JTP**, **ASKOT a ČKTZJ**.

Registrujte se e-mailem na JTP@JTPunion.org nebo poštou na adresu JTP, Senovážné nám. 23, 110 00 Praha 1

Platba je možná i v hotovosti na sekretariátu JTP v návštěvní době (viz www.jtpunion.org) nebo převodem:

- platby z České republiky: č. ú. 2800245144/2010 (FIO Banka)
- platby ze zahraničí: SWIFT/BIC: FIOBCZPPXXX, IBAN: CZ50 2010 0000 0028 0024 5144

Do zprávy pro příjemce uveďte své příjmení a text „Balíček 2020". Společně s přihláškou pošlete i doklad o provedené platbě – stačí skan či xerokopie.
Z organizačních důvodů žádáme osoby, které si přejí vystavit fakturu, o zaslání fakturačních údajů zároveň s přihláškou. Zahraničním subjektům nemůžeme vystavit fakturu, pouze potvrzení o provedení platby. V případě zrušení účasti na školení méně než 5 dnů před konáním kurzu nejsme z organizačních důvodů schopni vrátit účastnický poplatek.

Změna programu vyhrazena!
Případné aktualizace sledujte na **www.JTPunion.org**.

Z translatologické bibliografie

Babel, časopis Mezinárodní federace překladatelů FIT, roč. 65, č. 3, 2019. ISSN 0521-9744.

Třetí číslo časopisu Babel z roku 2019 obsahuje šest odborných statí, které se zaměřují na řadu aspektů překladatelského procesu i na specifika přípravy tlumočníků. Postupně si je všechny projdeme.

V první stati se Huang Qin z Huazhong Univerzity pro vědu a technologii ve Wu-chanu, a Roberto A. Valdeón z Orviedské univerzity, Španělsko a z Vysoké školy v Bloemfonteinu, Jihoafrická republika, věnují překladu anglických citoslovcí a výrazů pro nadávky či klení do čínštiny a španělštiny. Opírají se přitom o hypotézu vulgarizace, k níž zejména při překladu fiktivních dialogů ve značné míře dochází.

Ve druhém článku, jehož autory jsou Chantal Gagnon a Etienne Lehoux-Jobin z Montrealské univerzity, se dočteme o významných politických projevech nejvyšších kanadských představitelů, které vstoupily do dějin a jež byly proneseny o obou oficiálních jazycích, tj. angličtině a francouzštině. Autoři se zamýšlejí ve své analýze nad tím, jak se takový projev stane tzv. klasickým, která média či instituce se o to zaslouží a jakou úlohu přitom sehrává právě kvalita překladu do druhého jazyka.

Třetí příspěvek od Anny Gil-Bardají z Autonomní univerzity v Barceloně se zajímá o možnosti vyjádření alterity (jinakosti) ve třech středověkých arabských kronikách z Andalusie a o jejich překlady do španělštiny, především u odkazů na berberské i další africké reálie.

Ve čtvrtém článku Chen Meng-Lin z Chang Jung Christian univerzity na Tchaj-wanu ve své korpusově založené studii zkoumá různé způsoby předání symbolismu a obraznosti v anglickém překladu klasického románu Hong gaoliang jiazu (Rod rudého čiroku) čínského spisovatele Mo Yana, nositele Nobelovy ceny za literaturu (2012), jenž vyšel v angličtině pod názvem Red Sorghum.

Pátá stať od Javiera Ortize Garcíi z Autonomní univerzity v Madridu se zamýšlí nad tím, že deskriptivní a preskriptivní přístupy v translatologii si nejsou navzájem až tak vzdálené a ilustruje to na analýze audiovizuálního překladu, tj. španělských titulků pro první řadu amerického seriálu The Wire (u nás uvedeno pod názvem Špína Baltimoru), zejména pokud jde o použití neformálního jazyka u dialogů.

Poslední příspěvek od Yao Bina z Univerzity cizích jazyků v Pekingu je zcela odlišný od všech pěti předchozích článků, jelikož podrobně popisuje počátky přípravy čínských konferenčních tlumočníků pro OSN, kdy po vstupu (návratu) ČLR do této mezinárodní organizace v roce 1971 vyvstala potřeba mít své vlastní tlumočníky, schopné tlumočit z angličtiny do čínštiny, ale také následně z čínštiny do angličtiny, jež sloužila jako pilotní jazyk pro ostatní kabiny. Autor díky zpřístupnění archivních dokumentů a na základě rozhovorů s bývalými tlumočníky a tehdejšími studenty mapuje zejména období let 1972–1978, kdy již čínští tlumočníci v OSN sice pracovali, ale oficiální kurzy pro čínské tlumočníky do OSN byly v Číně otevřeny až v roce 1979 právě na Univerzitě cizích jazyků v Pekingu. Autor analyzuje velmi zevrubně toto celé přípravné období, složitá vyjednávání mezi čínskými představiteli a zástupci OSN, vytváření studijních plánů, výběr prvních studentů i průběh studia.

V části Bibliografické informace najdeme dvě zajímavé recenze novějších publikací, zaměřených zejména na překlad pro média. Jednak je to encyklopedický slovník Language, Media and Culture: The Key Concepts od Martina Montgomery, který vyšel v roce 2019 v prestižním nakladatelství Routledge: New York a jednak monografie Translation and Social Media: in theory, in training and in professional practice od Renée Dujardins, z roku 2017 v nakladatelství Palgrave Macmillsn: London.

Obojí doporučujeme k přečtení či alespoň k podrobnému prolistování.

IVANA ČEŇKOVÁ

Babel, časopis Mezinárodní federace překladatelů FIT, roč. 65, č. 4, 2019. ISSN 0521-9744.

V posledním, čtvrtém čísle časopisu Babel z roku 2019 je publikováno opět celkem šest odborných statí, které se věnují řadě aspektů procesu překladu a tlumočení. Podíváme se na ně podrobněji.

V prvním článku Mireia Vargas-Urpi z Autonomní univerzity v Barceloně zkoumá na základě korpusu přepisů 55 autentických tlumočení při významných soudních řízeních v Barceloně, jak a do jaké míry dochází k tomu, že při tomto druhu tlumočení byla řada informací vynechávána a nepřetlumočena. Navíc řada vynechávek byla závažná a zcela neopodstatněná. Autorka v této souvislosti poukazuje na špatné pracovní a finanční podmínky soudních tlumočníků ve Španělsku a na jejich nedostatečnou profesionalizaci.

Ve druhé stati, jejíž autorkou je Nikolina Zobenica z univerzity v srbském Novém Sadu, si přečteme o její textově sémantické a textově gramatické analýze srbských překladů básnického díla rakouského autora Georga Trakla, které studuje v souladu s teorií Skopos a pracuje s pojmy jako je ekvivalence, koherence a adekvátnost. Dospívá k závěru, že překladateli Branimiru Živojinovići se téměř vždy daří dosáhnout maximální ekvivalence textu při skutečně minimálních odchylkách

ve prospěch formy, které však nijak nenarušují koherenci analyzovaného korpusu.

Třetí příspěvek od autorů Zhanga Wei z Univerzity zahraničních studií v Pekingu a Yu Dewei z Liaoning Shihua univerzity ve Fu-Šun se věnuje úloze pracovní paměti při simultánním tlumočení a tlumočnické expertíze, jež mají obě pozitivní dopad na kvalitu tlumočnického výkonu.

Ve čtvrtém článku badatelé Mahsa Ala a Farzad Salahshoor z Azerbajdžánské univerzity Shahid Madani v íránském Tabrízu identifikují a srovnávají strategie, jež použili dva íránští překladatelé, když převáděli do farsí povídku Johna Steinbecka O myších a lidech, aby byli schopni zachovat sociolekt původního autora.

Pátá stať od Nadii Duchêne z univerzity Paris-Est-Créteil analyzuje lingvistická specifika španělského překladu francouzského detektivního románu Les gens de Balto (2008) od mladé spisovatelky a režisérky alžírského původu Faïzy Guène. Spisovatelka používá jazyk nižších vrstev obyvatel předměstských čtvrtí Paříže, většinou přistěhovalců pocházejících zejména z Magrebu, kteří mluví směsicí nespisovné francouzštiny, arabštiny, argotu a slangu (včetně tzv. verlanu), používají regionalizmy, specifické nadávky, metafory, foneticky deformovaná slova, chybnou souslednost časovou, přemíru citoslovcí apod. Značnou roli v románu hrají i kulturní aspekty, které jsou další významnou výzvou pro překladatelku, jejíž použité strategie Nadia Duchène díky reprezentativnímu korpusu do detailu analyzuje.

Šestý článek od Heleny Casas-Tost a Sary Rovira-Esteva z Autonomní univerzity v Barceloně se zaměřuje na problematiku audiovizuálního překladu a především na čínské filmy, které se dostávají ke španělskému publiku poněkud složitě. Autorky proto vytvořily databázi všech čínských filmů promítaných ve Španělsku – celkem 500 filmů a snaží se ke každému filmu získat co nejvíce informací o jeho distribuci a formátu jeho promítání: s titulky či s dabingem, o oblíbenosti jednotlivých režisérů a žánrů a druzích překladu, o filmových festivalech a propagaci čínských filmů obecně.

V části Bibliografické informace jsou uveřejněny dvě podnětné recenze. První z nich je o monografii autorky Tang Fang: Explicitation in Consecutive Interpreting, která vyšla v roce 2018 ve známém nakladatelství John Benjamins Publishing Company: Amsterdam / Philadelphia. V podstatě je to její publikovaná doktorská disertace, což byla empirická studie o druzích a způsobech explicitace při konsekutivním tlumočení mezi čínštinou a angličtinou. Svůj výzkum autorka postavila na experimentu se skupinou 12 studentů oboru tlumočnictví (po jednom semestru výuky konsekutivního tlumočení) a se skupinou 12 profesionálních tlumočníků, kteří měli odtlumočeno nejméně 540 hodin a zároveň předtím prošli minimálně dvouletou formální tlumočnickou přípravou. Druhá recenze se věnuje kolektivní monografii Perspectives on Retranslation: Ideology, Paratexts, Methods z roku 2018, vydané v nakladatelství Routledge, London a New York. Její editoři Özlem Berk Albachten a Sehnaz Tahir Gürçaglar v ní uveřejnili odborné statě od 11 autorů, kteří se na tuto problematiku dívají jak z historického, tak kulturního či ideologického hlediska a přispívají s novými metodami a koncepty.

IVANA ČEŇKOVÁ, ÚTRL FF UK

Talianska literatúra a jej odraz v slovenskom preklade

Vyšlo druhé doplnené vydanie publikácie o talianskej literatúre v slovenskom preklade

Ivan Šuša: *Talianska literatúra v slovenskom prekladovo-recepčnom kontexte po roku 1989*. II. upravené a doplnené vydanie. Banská Bystrica: Filozofická fakulta UMB, Belianum, 2018, 266 s. ISBN 978-80-557-1430-1.

Po úspešnom prvom vydaní sa rozhodol slovakista a romanista Ivan Šuša publikovať druhú, doplnenú verziu svojej monografie. Na tento typ monografie sa v italianistickej obci nepochybne čakalo, keďže doteraz uverejnené práce na uvedenú problematiku neriešili súčasné obdobie, alebo sa ho dotýkali len parciálne. Už v prvej knihe autor analyzoval a hodnotil stav umeleckého prekladu z taliančiny a slovenčiny v ponovembrovom období a zahrnul ho do prijímajúceho kultúrneho kontextu.

Docent Ivan Šuša, ktorý pôsobí na Bolonskej univerzite v Taliansku, však išiel vo svojom druhom vydaní (vydanom na jeho pôvodnej Alma Mater, teda na banskobystrickej univerzite) ešte ďalej, aby tému poňal čo najkomplexnejšie. Okrem jeho doterajších výskumov, opretých o domáce a zahraničné translatologické a literárno-komparatistické vedecké zdroje, doň tentoraz zaradil napríklad analyticky poňatú kapitolu, venovanú kritike prekladu. Analyzoval v nej vybrané diela talianskej literatúry, ktoré vyšli v slovenčine po roku 1989. Vopred si stanovil metodológiu prístupu, následne ponúkol analýzu textu a napokon hodnotiaci záver. Oceňujem to, že si nevyberal diela náhodne, ale vždy zdôvodnil ich selekciu a ich význam v slovenskom, resp. českom recepčnom kontexte. Autor pracoval s výrazným množstvom zdrojov, je vidieť, že má taliansku literatúru nielen podrobne „načítanú“ – či už v origináli alebo v preklade, ale sa v nej pohybuje kontextuálne. Jeho pohľad je nezaťažený minulosťou s jasným hodnotiacim odstupom. Takto čitateľom sprostredkúva nielen významné diela top súčasných talianskych autorov ako sú Umberto Eco či Alessandro Baricco, ale aj diela, ktoré oproti talianskej kultúre našli v slovenskom kontexte akúsi pridanú hodnotu. Šuša často zdôrazňuje ideologický princíp, ktorý ovplyvnil výber diel na preklad pred rokom 1989 a práve tie diela či mená autorov logicky dopĺňa do slovenského (parciálne českého) recepčného rámca. Tak sa môžu čitatelia dozvedieť aj o súvislostiach, ktoré nepoznali alebo boli zamlčiavané.

Monografia obsahuje veľké množstvo poznámkového aparátu, ktorý významným spôsobom orientuje slovenského čitateľa v tematike, vysvetľuje neznáme fakty či odkazuje na početné odborné a vedecké publikácie, z ktorých autor cituje. Veľkú časť tohto aparátu tvoria i odkazy na konkrétne články, správy a recenzie, ktoré vyšli v slovenčine na vydané diela z talianskej literatúry. Práve v týchto častiach vzniká dôležitý kultúrno-recepčný kontakt, ktorý sa napokon zrkadlí aj v názve monografie. Autor do druhého vydania zaradil aj kapitolu, ktorá ešte viac podčiarkuje slovensko-talianske medzikultúrne vzťahy – a to kapitolu o slovenskej literatúre v talianskom preklade. Kvitujem tiež prehľadnosť, vhodnú štruktúrovanosť diela a jeho literárno-historický charakter s výrazným presahom k literárnej kritike.

PHDR. ANITA HUŤKOVÁ, PHD.

Unikátní kvatrologie srovnávací slovanské Frazeologie doc. dr. Evy Mrhačové, CSc.

Jméno doc. dr. Evy Mrhačové, CSc. je nerozlučně spojeno nejen se založením Filozofické fakulty Ostravské univerzity, ale i s budováním a zakládáním nových oborů a kateder, se získáváním předních našich i zahraničních odborníků. U pracovníků fakulty vždy kladla důraz na jejich odborný růst, vyžadovala publikační činnost nejen v domácích, ale i v zahraničních prestižních vědeckých publikacích a časopisech. Pod jejím vedením – na fakultě byla čtyři funkční období děkankou – se ostravská filozofická fakulta stala uznávanou vědecko-pedagogickou institucí, která měla a má čilé kontakty s obdobnými zahraničními pracovišti. Na fakultě je také běžné působení zahraničních hostujících profesorů. K dobrému jménu i k popularizaci fakulty přispíval i fakultní časopis Listy redigovaný doc. Mrhačovou. Nezanedbatelnou a náročnou prací doc. Mrhačové byla i pravidelná vystoupení našich předních politiků, umělců a novinářů na fakultě.

Celoživotní odbornou a vědeckou činnost doc. Mrhačové završuje její opravdu unikátní kvatrologie srovnávací slovanské frazeologie. Frazeologii považuje doc. Mrhačová za jednu z nejzajímavějších částí každého jazyka, která má v mezilidské verbální komunikací důležité místo.

První díl kvatrologie „ZÁPADOSLOVANSKÉ PAREMIOLOGICKÉ DĚDICTVÍ“, Filozofická fakulta Ostrava 2010, 280 stran zpracoval pod vedením doc. Mrhačové autorský kolektiv M. Balowski, A. Měškank, M. Hrabal, M. Pančíková, J. Pomierska a S. Wölke. Slovník (9–246 stran) tvoří soubor 753 parémií společných všem západoslovanským jazykům – češtině, slovenštině, polštině, kašubštině a horní a dolní lužické srbštině. Doplněk slovníku (s. 274–255) tvoří mikrosoubory českých, slovenských a polských parémií – bez cizojazyčných překladů a dále hornolužických a kašubských doplněných českými překlady.

Na první díl navazuje díl druhý „ZÁPADOSLOVANSKÁ RČENÍ“, Filozofická fakulta Ostrava 2016, 470 stran. Pod vedením doc. Mrhačové zpracovali M. Balowski, M. Hrabal, A. Meškank, M. Pančíková a J. Pomierska. Slovník obsahuje 2220 českých rčení, která mají ustálený významový ekvivalent i v dalších západoslovanských jazycích – slovenštině, polštině, kašubštině a horní a dolní lužičtině. Jak pracovat se slovníkem uvádí podrobná předmluva, v závěru publikace je pak uvedena bohatá odborná literatura a rejstřík klíčových slov v českých rčeních.

Třetí díl „VÝCHODOSLOVANSKÁ PŘÍSLOVÍ A POŘEKADLA V POHLEDU OD ČEŠTINY“, Filozofická fakulta Ostrava 2017, 165 stran zpracovali, pod vedením doc. Mrhačové následující autoři: L. Plesník, J. Kupcevičová a V. Vaida. Tento soubor obsahuje 752 přísloví a pořekadel. Přísloví, která nemají ekvivalent v jednom z východoslovanských jazyků jsou uvedena kurzivou v doslovném překladu z češtiny.

Kvatrologii završuje čtvrtý díl „VÝCHODOSLOVANSKÁ RČENÍ V POHLEDU OD ČEŠTINY“, Filozofická fakulta Ostrava 2019, 440 stran. S vedoucí autorského kolektivu doc. Mrhačovou spolupracovali J. Kupcevičová, D. Klymenko a V. Vaida. Slovník obsahuje 2201 rčení ve čtyřech jazycích – češtině, ruštině, ukrajinštině a běloruštině. Rčení, jeden ze tří základních typů frazeologických jednotek (přirovnání, rčení, parémie), má metaforický charakter a má v sobě podobenství, pro něž je příznačný posun lexikálního význam, jejichž celkový význam není součtem významů jednotlivých komponentů, ale je novým znakem. Právě pro tuto svoji vlastnost jsou rčení často překladatelským oříškem a hlavolamem. Ale to platí i pro tlumočení, rčení také navíc mají příznačnou expresivnost.

Na závěr připojíme jednu malou zajímavost těchto čtyř publikací – jejich obálky zdobí nápadné barevné pruhy – jsou to barvy vyskytující se na vlajkách těch zemí, v nichž se hovoří daným jazykem.

Tento čtyřdílný cyklus monografií věnovaný problematice srovnávací frazeologie západoslovanských a východoslovanských jazyků je významným příspěvkem k otázkám, jimž dosud nebyla v české slavistice věnována systematická pozornost. Publikace jistě uvítají nejen lingvisté, literární vědci, ale také především překladatelé a tlumočníci a vůbec všichni zájemci o současnou verbální komunikaci, o jazykovou kulturu.

MILAN HRDLIČKA

Novinky Nakladatelství Academia

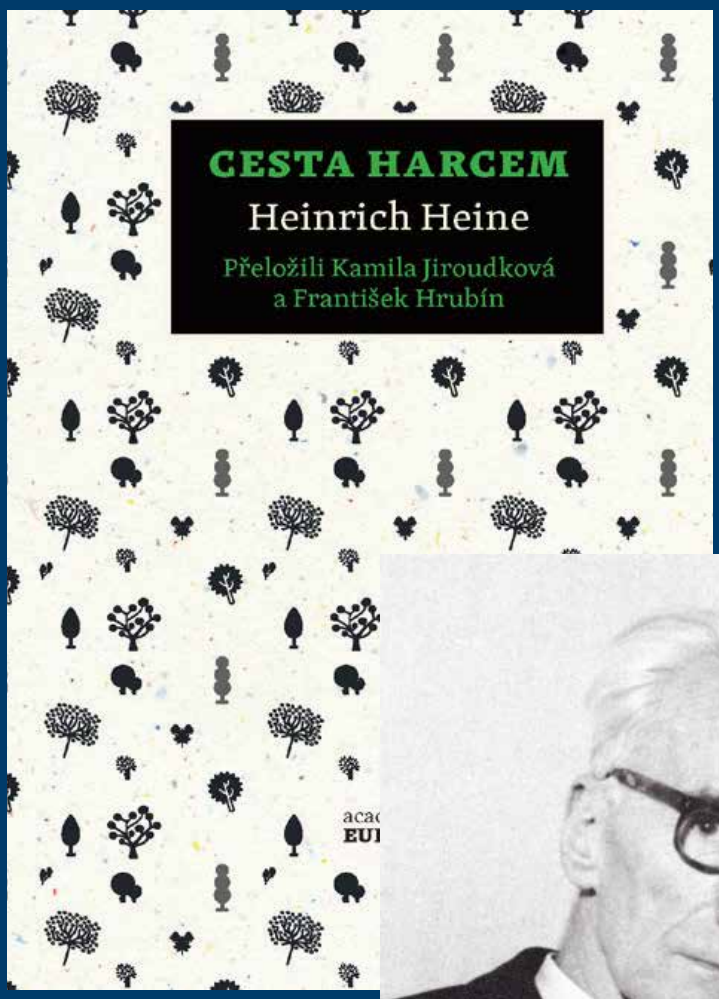

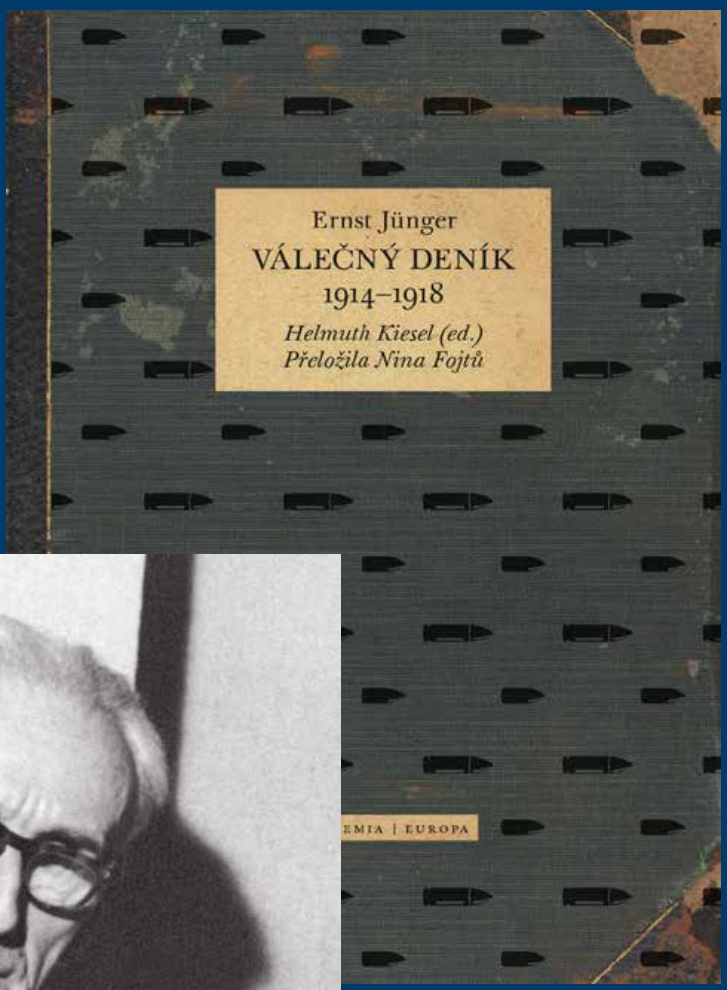

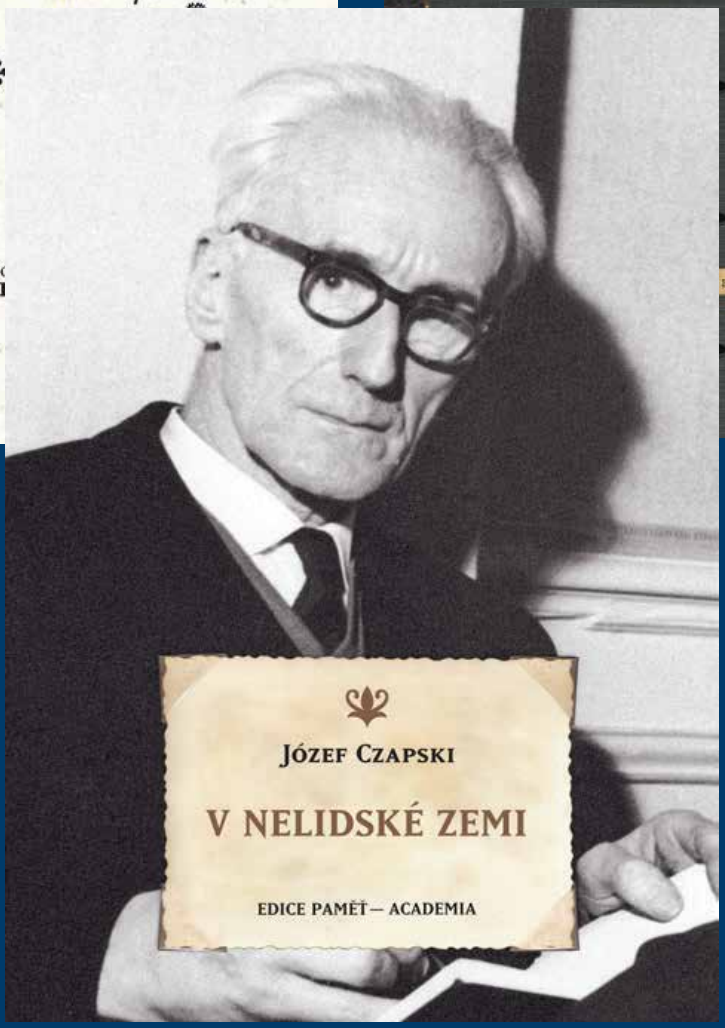

www.academia.cz

ACADEMIA
NAKLADATELSTVÍ

DOPORUČENÉ SMLUVNÍ PODMÍNKY PRO TLUMOČENÍ

1. Základní pojmy

Tlumočení rozlišujeme podle typů situací, prostředí a kontextů a podle toho, jaký druh či mód při něm používáme.

A. Konferenční tlumočení:

Jde o tlumočení v mezinárodním konferenčním kontextu, na mezinárodních bilaterálních či multilaterálních setkáních a jednáních na vysoké úrovni.

Konferenční tlumočení probíhá ve dvou základních tlumočnických módech (druzích), a to jako tlumočení simultánní nebo konsekutivní.

Při **tlumočení simultánním** – nazývá se také současné nebo **kabinové –** hovoří tlumočník zároveň s řečníkem. K tomu potřebuje technické vybavení: kabinu, sluchátka, mikrofon aj. Posluchači jsou rovněž vybaveni sluchátky, případně mikrofony. Na simultánní tlumočení je vždy nutné nasadit dva tlumočníky na jeden jazykový pár, aby se mohli při práci střídat.

Konferenční **tlumočení konsekutivní** – následné, zvané též **vysoká konsekutiva**, se použije v případě, že není možné nebo vhodné použít tlumočnickou kabinu. Tlumočník během vystoupení řečníka aktivně poslouchá, píše si poznámky a tlumočí teprve tehdy, když řečník dokončí určitý úsek své řeči. V případě konferenčního tlumočení konsekutivního jsou rovněž potřeba dva tlumočníci, zvláště pak v případě celodenního nasazení.

B. Doprovodné tlumočení neboli liaison:

Jde o tlumočení používané v menším kruhu osob, například při obchodních jednáních či v méně formálních kontextech. V případě **konsekutivního tlumočení** se tlumočí po kratších úsecích. Lze tlumočit i bez zápisu, většinou obousměrně, někdy se uplatní **tlumočení z listu.** Použít se může případně i šušotáž, tedy simultánní tlumočení bez techniky – šeptem, maximálně pro 2 účastníky, nebo s přenosným šeptacím zařízením pro větší počet účastníků. Posluchači i tlumočník jsou pak vybaveni sluchátky, řečník a tlumočník mají k dispozici mikrofon.

C. Tlumočení soudní:

Jde o tlumočení v situacích, kde zákon vyžaduje nasazení jmenovaného soudního tlumočníka (např. u státního zástupce, na policii, u soudu). Ten používá zejména konsekutivní tlumočení nebo šušotáž.

D. Tlumočení komunitní:

Jde o tlumočení v různorodých společenských kontextech zejména pak na úřadech, policii (není-li vyžadováno soudní tlumočení), v sociálních a zdravotnických zařízeních, ve vzdělávacích institucích apod. Komunitní tlumočení se vyznačuje interakcí mezi jedincem vystupujícím jako soukromá osoba a zástupcem (většinou veřejných) institucí a probíhá v rámci jedné sociální struktury, přestože účastníci komunikace mají odlišné jazykové a kulturní zázemí. Komunitní tlumočení převážně formou obousměrného, bilaterálního konsekutivního tlumočení, po kratších logických úsecích, zvláštní důraz je kladen na kulturně sociální aspekty komunikace.

Všechny výše uvedené typy tlumočení mohou probíhat i prostřednictvím technologií pro dálkový přenos (tlumočení na dálku neboli remote interpreting), přes platformy či formou videokonferencí.

2. Před každou tlumočnickou akcí uzavře objednavatel s tlumočníkem smlouvu. Ta může být písemná, a to i neformalizovaná, tedy uzavřená na základě elektronické nebo ústní komunikace. Zejména v případě neformalizovaných a ústních smluv je nutné dbát na jasnou a srozumitelnou formulaci smluvních podmínek.

3. Činnost vykonávaná tlumočníkem je ve smlouvě vyčerpávajícím způsobem popsána. Nad rámec smlouvy není objednavatel oprávněn požadovat od tlumočníka jinou činnost (písemný překlad, zápis z jednání, průvodcovské, organizační služby, společenské akce apod.), pokud se s tlumočníkem nedohodl jinak.

4. Všechny informace, které tlumočník získal během nebo v souvislosti s tlumočnickým výkonem a nejsou prokazatelně veřejné povahy, se považují za přísně důvěrné.

5. Svoji práci vykonává podle nejlepšího vědomí a svědomí.

6. Nebylo-li ujednáno jinak, má tlumočník právo odmítnout pracovat v prostředí nepřijatelném z fyzických, psychických, zdravotních nebo morálně-etických důvodů, v podmínkách nedůstojných nebo technicky nevhodných pro výkon profese.

7. Odstoupení od smlouvy

   7.1. Odřekne-li objednavatel činnost tlumočníka pro dobu dohodnutou ve smlouvě a za podmínek v ní uvedených, náleží tlumočníkovi dohodnutý honorář a dále všechny prokazatelně vzniklé náklady. Pokud objednavatel odstoupí od smlouvy v době tří pracovních dnů před začátkem akce nebo v době kratší, doporučuje se stornovací poplatek 50 % dohodnutého honoráře u jednodenní akce a 100 % dohodnutého honoráře za první den u vícedenní akce. Pokud objednavatel zruší akci v den jejího konání, uhradí honorář v plné výši.

   7.2. Tlumočník neodstoupí od smlouvy z jiných než zákonných důvodů (potvrzení lékaře o nemoci, vis major), pokud se předem s objednavatelem nedomluvil jinak. Po dohodě s objednavatelem za sebe může zajistit adekvátní náhradu.

8. Ubytování a stravování tlumočníka

   8.1. Ubytování tlumočníka hradí objednavatel a to v jednolůžkovém pokoji s příslušenstvím.

   8.2. Objednavatel zajistí stravování tlumočníka nebo mu umožní dostatečnou přestávku na stravování a uhradí odpovídající diety.

9. Pracovním dnem se rozumí 8 hodin včetně přestávek. Půlden znamená 4 hodiny včetně přestávek. Tlumočník pracuje vždy půlden nebo celý den, stanovení pracovní doby dle hodin je přípustné jen ve zcela výjimečných případech.
   Jestliže program počítá s prodlouženou pracovní dobou, případně se jedná o konferenci s výrazně vyšší náročností (vysoce technicky náročná konference, rychle čtené projevy, nemožnost dostatečné přípravy apod.), je nutné posílit tým alespoň o jednoho tlumočníka v každém jazykovém páru. Tlumočníci mají nárok na úhradu přesčasových hodin za každou započatou hodinu práce.

10. Pro kabinové tlumočení musí být zajištěny podmínky uvedené v bodech 10.1 až 10.4. V opačném případě je tlumočník pro překážku v práci osvobozen od pracovního závazku. Závazky objednavatele přitom zůstávají zachovány.
    Pracovní podmínky tlumočníka:

    10.1. Přímý výhled do zasedacího sálu, na řečníka i předsednictvo, na promítací plátno a další audiovizuální pomůcky, případně zajištění dostatečně velkých monitorů zobrazujících výše uvedené.

    10.2. Nerušená kvalita zvuku – jakýkoliv šum, echo, prolínání, výpadky apod. jsou nepřípustné. To se týká i veškerého tlumočení prostřednictvím technologií pro dálkový přenos.

    10.3. Prostor umožňující práci dvou až tří tlumočníků v jedné kabině dle normy ČSN ISO 2603 730503 (Kabiny pro simultánní tlumočení – Obecné charakteristiky a vybavení).

    10.4. Prostor, kde pracují tlumočníci, musí mít zajištěno kvalitní větrání (dle téže normy ISO výměna vzduchu sedmkrát za hodinu) a zvukovou izolaci od okolního prostoru.

    10.5. Objednavatel zajistí tlumočníkům do kabin pitnou vodu.

11. Trvalý záznam výkonu tlumočníka.
    Výsledek duševní činnosti tlumočníka je vyjádřen mluveným slovem, je určen výhradně k okamžitému poslechu a nevyplývá z něj pro tlumočníka právní odpovědnost. Jeho zvukový záznam bez předchozího smluvního souhlasu je nepřípustný. K jakémukoliv užití a šíření nahrávky výkonu tlumočníka je třeba zásadně jeho svolení. Duševní vlastnictví tlumočníka zůstává zachováno. Objednavatel nese plnou odpovědnost za pořizování nepovolených záznamů třetími osobami. Tlumočník má nárok požadovat odměnu za nahrávání svého tlumočnického výkonu.
    Objednavatel zašle tlumočníkovi nejpozději 3 dny před zahájením akce plné znění všech dostupných podkladových materiálů (program, protokol

z předešlého jednání, referáty, písemné příspěvky, seznam řečníků) a to ve všech jazycích, v nichž bude tlumočník pracovat, případně mu sdělí, kde jsou tyto informace zveřejněny na internetu.

11.1. Neobdrží-li tlumočník předem kopie všech textů, jež budou na jednání čteny, a nebude-li mít možnost ponechat si je do konce jednání, případně pokud neobdrží včas podkladové materiály pro přípravu, bere objednavatel na vědomí, že kvalita tlumočnického výkonu bude odpovídat těmto omezením.

11.2. Při tlumočení filmů, videozáznamů apod. je možný simultánní převod komentáře do jiného jazyka pouze za předpokladu, že se s ním může tlumočník předem seznámit, nebo prostudovat komentářovou listinu před konferencí, číst ji během promítání, a je-li zvuk přiváděn ze zesilovače projektoru kabelem do simultánního zařízení.

12. Objednavatel sdělí tlumočníkovi doplňující podrobnosti o jednání a jméno zástupce organizátora, na něhož se má obracet.

13. Objednavatel dopraví tlumočníka na místo výkonu činnosti co nejrychleji. Jestliže se tlumočník dopravuje na vlastní náklady, objednavatel mu cestu uhradí. Při letu do zahraničí má tlumočník nárok na letenku, nelze-li použít leteckého spojení, vzniká nárok na cestu vlakem v I. třídě. Po předchozí dohodě může tlumočník výjimečně souhlasit i s jiným řešením.

14. Čas strávený na cestě a prostoje se započítávají do pracovního nasazení. Během vícedenní pracovní cesty, ve dny kdy tlumočník dle programu netlumočí, se doporučuje honorář ve výši 50 % dohodnuté sazby.

Remote interpreting

Koncem února, kdy koronavirus tady teprve cenil první zoubky, nás oslovila Maha El-Metwally, konferenční tlumočnice, členka AIIC a lektorka zaměřená na digitální technologie pro tlumočníky, s nabídkou jednodenního školení, kde bychom si vyzkoušeli tři různé platformy pro tlumočení na dálku – tak zvané remote interpreting. Doba nám běžela naproti, takže namísto soft varianty kurzu s veselým pobíháním mezi zasedačkami na Senovážném náměstí jsme v důsledku uzavření hranic nakonec museli zvolit hard variantu, kdy každý seděl sám doma zavřený a svázaný kabely, a školili se on-line. Výhodou ovšem bylo, že se mohli zapojit kolegové z celého světa najednou. Zúčastnilo se nás 35 od Finska po Portugalsko, od Spojených států po Egypt a v reálných podmínkách jsme si vyzkoušeli to nejobtížnější – tedy jak funguje tým konferenčních tlumočníků, když je každý sám, nevidí kolegy, nemůže mluvit s parťákem z kabiny, ani na něj dělat posuňky, někdy jej dokonce ani neslyší. Několik účastníků už mělo osobní zkušenost s touto technologií. Většina (včetně mě) nikoli.

Zjistili jsme však, že to jde. Těžko, ale přece.

Vyzkoušeli jsme tři platformy – Interprefy, KUDO a Interactio (Maha byla dokonce tak laskavá, že nad rámec uvedeného kurzu nám rezervovala termín na vyzkoušení ještě čtvrté platformy Voiceboxer, což nás teprve čeká). Každá má trochu jiné funkce a vychytávky, ale v zásadě všechny tři umožňují tlumočení takto roztroušeného týmu stejně roztroušenému auditoriu. Osobně mi nejlépe vyhovovala poslední jmenovaná, protože se její rozhraní nejvíce podobalo skutečným tlumočnickým zařízením, ovládalo se intuitivně a neměla jsem s tím problém. Anebo jsem možná byla za celý den už dobře vytrénovaná…

Ve všech třech případech lze během tlumočení chatovat s ostatními kolegy, kolektivně nebo individuálně, což nahrazuje do určité míry komunikaci v kabině. První a poslední platforma (třetí na tom teprve pracuje) umožňují poslouchat kolegu současně s řečníkem, takže při předání mikrofonu víme, kdy a na co navázat.

Veškeré tlumočení prostřednictvím platforem však klade značné technické nároky na tlumočníka. Bylo nám dopředu řečeno, že máme mít rychlý počítač i internet, sluchátka s mikrofonem (nejlépe s USB koncovkou), pevné připojení k internetu, aktualizovaný Chrome, tichou místnost, případně kameru pro komunikace při teoretické části kurzu (platformy pro konsekutivní tlumočení využívají i obraz, ale naše školení se omezilo na tlumočení simultánní). Jak se ukázalo, nejlepší je mít vše dvojmo. Večer před konáním kurzu jsem zkontrolovala, že vše funguje na stolním počítači, načež ráno najednou nešlo připojit žádná sluchátka, takže jsem musela celý kurz, v rozporu s doporučeními, absolvovat na notebooku připojeném přes wifi. Co kdyby taky spadl internet, dalo by se připojit přes data na mobilu? Musím se zeptat.

Co se týče kvality výstupu našeho snažení, neměla jsem moc myšlenky na kontrolu kolegů a samotné mi chyběla

zpětná vazba. To, co jsem slyšela, znělo většinou dobře a normálně. Někdy jsem ale hluboké mlčení interpretovala tak, že kolega nebo kolegyně netlumočí, protože je to jenom jako… nicméně pak se ukázalo, že se prostě nemohli připojit (jako já, na první platformě), nebo se nepovedlo předání mikrofonu mezi kolegy ve dvojici. Jedné účastnici vypadával zvuk, což byla zřejmě chyba slabého připojení (nebo si děti ve vedlejší místnosti stahovaly video), takže nepotřebujeme jen rychlé připojení a tichou místnost, ale také je nezbytné vyhnat rodinu na procházku. Z další „kabiny" se zase ozývalo zuřivé mlácení do klávesnice, když kolega při tlumočení chatoval. Někoho skoro nebylo slyšet, asi měl mikrofon moc daleko a tak dále. Prostě souběh úskalí běžných pro kabinové tlumočení a pro internetové přenosy.

Po praktické části nám ještě Maha shrnula jakýsi soubor pravidel a požadavků, které bychom neměli podceňovat. Takže namátkou, co mi utkvělo v paměti:

Před začátkem akce vypnout zvonek, všechny mobily a hlučné spotřebiče, zavřít okna.

Zajistit, že vás nikdo nebude rušit a že nikdo z vaší domácnosti nebude na internetu odčerpávat kapacitu připojení.

Na tlumočnické akce nastupujeme obvykle půl hodiny před začátkem, při tlumočení přes platformu se raději připojte o hodinu dřív, abyste si vy i technik od platformy stihli vše vyzkoušet a nastavit. Nastanou-li někdy problémy, je nejjednodušší dát technikovi vzdálený přístup do vašeho počítače. Pak je otázka, jestli si na to nevyhradit počítač bez důvěrných dat.

Mít náhradní řešení – pokud náhle vypoví službu počítač, mikrofon, internet (mne zachránil notebook)… a rozhodně nedělat sám ani hodinové akce, protože v případě výpadku vás může zastoupit kolega.

Dohodnout před akcí, že nezodpovídáte za nedostatky spojení, jelikož je nemůžete ovlivnit (aby vám zákazník nechtěl snížit nebo upřít honorář proto, že na dvě minuty vypadl signál), ani za únik informací odposlechem přenosu.

Není důvod, aby tlumočení prostřednictvím platforem bylo levnější, než když jste fyzicky v sále, naopak. Je daleko více stresující, příprava je delší – musíte se připravit nejen obsahově ale i technicky a skutečnost, že tlumočíte v županu je vyvážena tím, že máte prakticky zablokovanou celou domácnost. Zákazník už tak dost ušetřil na cestovném a dietách. Nemusí šetřit i na vás.

Určitě jsem spoustu věcí zapomněla, ale pro představu to snad stačí.

Už slyším, jak si někteří z vás říkají, to tedy nikdy v životě. Ano i ne. Pokud máte vystudovaná práva nebo činžák na Vinohradech, tak to nejspíš za ty nervy nestojí. Ale než nemít práci, je daleko lepší trochu se přemoci. Až skončí koronakrize a život se vrátí do normálu, zůstanou tyto technologie s námi, i když snad v menší míře než teď. Proto je dobré pokusit se je ovládat. Jelikož stále platí, že technika je dobrý sluha, ale špatný pán.

AMALAINE DIABOVÁ
předsedkyně JTP

Došlo po uzávěrce:

Tlumočení na dálku pro Policii České republiky

20. května 2020 proběhlo v prostorách K-centra jednání Pracovní skupiny soudních tlumočníků pro legislativu s ředitelem Krajského ředitelství policie Středočeského kraje brigádním generálem JUDr. **Václavem Kučerou**, PhD., MBA (na fotografii vlevo) a s vedoucím odboru informačních technologií krajského ředitelství Policie Středočeského kraje **Jaroslavem Junkem** (vpravo). V rámci setkání zástupci Policie České republiky prezentovali dosavadní zkušenosti, řešení a projekty v oblasti soudního tlumočení na dálku pro PČR, deklarovali zájem o systémové uchopení této problematiky, vyslechli si připomínky a obavy soudních tlumočníků týkající se mj. otázky technického zázemí tlumočníků a bezpečnosti přenosu dat. Pevně doufáme, že toto setkání je počátkem užší spolupráce mezi PČR a soudními tlumočníky, neboť problematika tlumočení na dálku je v současné situaci mimořádně aktuální.

(foto **DAGMAR DENČÍKOVÁ**)

Několik postřehů Asociace konferenčních tlumočníků k simultánnímu tlumočení na dálku

Praha 8. 4. 2020

Aktuální epidemiologická situace má na tlumočnický trh zásadní dopady. Zavřené hranice, nemožnost shromažďování na veřejnosti a omezení volného pohybu osob vedou k hromadnému rušení akcí, kde se využívá konferenční tlumočení.

V Asociaci konferenčních tlumočníků ASKOT proto vznikla pracovní skupina, která se zabývá tématem simultánního tlumočení na dálku a tím, zda tento způsob tlumočení může pro některé ohrožené akce představovat nouzové řešení. Tento dokument představuje souhrn základních informací, které by mohly být užitečné pro tlumočníky v současné situaci.

Jaké jsou technické možnosti?

1) Tlumočení v tzv. hubu neboli studiu

   Tlumočení v klasických kabinách splňujících standardy příslušných norem ISO a za přítomnosti technika. Obraz a zvuk ze sálu (a od vzdálených řečníků) je přenášen na obrazovky v hubu.

2) Tlumočení v jiném prostředí (v domácí pracovně nebo v kanceláři) prostřednictvím online platforem

   Tlumočník využívá na svém počítači software, který počítač promění ve virtuální konzoli ovládanou myší. Před akcí se seznámí s platformou a umožní technikovi dálkový přístup do svého počítače s virtuální konzolí, aby technik mohl ověřit či změnit nastavení počítače.

   V situaci, kdy tlumočníci a účastníci nejsou společně v jednom sále, je třeba splnit řadu technických parametrů (např. v souladu s technickou specifikací ISO/PAS 24019) i ergonomických náležitostí, aby účastníci dobře rozuměli a tlumočníci mohli řádně a kvalitně tlumočit. Je zapotřebí záběr na účastníky konference z více kamer

(blízký záběr na řečníka, na předsednictvo, celkový pohled na sál, na promítané dokumenty) a dostatečně plynulý a synchronní obraz se zvukem, který je přenášen rychlým velkokapacitním internetovým spojením. **Nezřídka to znamená vyšší náklady na technické zabezpečení než při běžném tlumočení za přítomnosti tlumočníků v sále.**

Na co si dát pozor?

Tlumočení na dálku představuje vyšší kognitivní zátěž pro tlumočníky (ale i pro účastníky). Konferenční tlumočení je samo o sobě velmi náročnou kognitivní činností, jež vyžaduje extrémní soustředění. Sebemenší rušivý prvek může mít na výkon tlumočníka negativní vliv. U tlumočení na dálku se k této zátěži přidává nutnost pečlivě sledovat kamerové záběry řečníků a promítané prezentace.

Tlumočení v hubu i tlumočení přes online platformy

- Pro kvalitu přenosu videa a zvuku je zásadní hardwarové vybavení všech účastníků konference, kvalita jejich sluchátek a mikrofonů, „mikrofonová hygiena“ a dostatečně silný internet každého z nich.

- Tlumočník by měl ve smlouvě se zákazníkem sjednat zproštění odpovědnosti za újmu způsobenou selháním technických prostředků komunikace včetně výpadků připojení.

- Vyšší kognitivní nároky spojené s tlumočením na dálku a potřeba značných investic do technického vybavení by měly být zohledněny v odměně.

- Při tlumočení na dálku se dá očekávat, že se tlumočení bude nahrávat. V takovém případě tlumočníkovi náleží také autorská odměna. Tlumočník projedná tuto záležitost s objednatelem.

Tlumočení přes online platformy

- Zvolené místo, odkud se tlumočí, musí být dostatečně tiché. Tlumočník by měl zvážit riziko domovního zvonku, stavebních prací v okolí, rušné dopravy, případně domácích zvířat a dalších rušivých zvuků v domácnosti. Nejde jen o to, že bude rušen při práci, ale i o opačný směr: jaké zvuky bude tlumočníkův mikrofon snímat a přenášet k účastníkům?

- Tlumočník musí mít k dispozici dostatečně kvalitní vybavení:

  … počítač s výkonným procesorem, RAM nejméně 8 GB

  … rychlé a stabilní připojení k internetu přes kabel (wifi nestačí) v souladu s požadavky provozovatele platformy

  … vysoce kvalitní sluchátka s integrovaným mikrofonem a USB konektorem (stolní mikrofon není vhodný, neboť snímá ruchy okolí, například spuštěný větrák notebooku)

  … případně druhý počítač nebo i externí monitor k promítání podkladů

- Před akcí se tlumočník musí seznámit s fungováním platformy a ovládáním virtuální konzole a provést příslušná nastavení počítače, která technik ověří na dálku.

- Komunikace s technikem a s kolegy tlumočníky probíhá přes chatovací okna. Platforma navíc umožňuje, aby dvojice či trojice ve „virtuální jazykové kabině“ netlumočila ze stejného místa. Takovou konstelaci je třeba pečlivě zvážit, neboť výrazně znesnadňuje týmovou práci (psaní čísel, terminologickou výpomoc, řešení nečekaných situací, vizuální kontakt při předávání mikrofonu…). S ohledem na vyšší kognitivní zatížení při tlumočení na dálku je velmi žádoucí, aby kolegové ve virtuální kabině tlumočili ze stejného místa a spolupracovali ještě více než obvykle (např. při komunikaci s technikem).

- K počítači s virtuální konzolí může mít technik vzdálený přístup – tlumočník by neměl využívat počítač, na kterém má data jiných klientů, svoje soukromá data apod.

- Tlumočník by měl mít záložní technické řešení, tj. náhradní zařízení pro spuštění virtuální konzole, náhradní sluchátka, náhradní internetové připojení (od jiného poskytovatele internetu nebo např. přes mobilní síť s dostatečným přenosem) a případně náhradní zdroj elektrické energie. Je důležité vyhnout se scénáři, kdy jeden vadný prvek způsobí, že vůbec nebude možné pokračovat v tlumočení (nejčastěji výpadek internetu nebo elektrické energie).

Platformy pro tlumočení na dálku otestovala Mezinárodní asociace konferenčních tlumočníků AIIC. Zkoumala je podle různých technických parametrů ISO-norem a dospěla k závěru, že žádná platforma tyto parametry zatím nesplňuje na 100 %. Žádná z platforem například neposkytuje dostatečnou ochranu před tzv. akustickým šokem, který může způsobit dočasné či trvalé poškození sluchu. S výsledky studie se lze seznámit zde: https://aiic.net/page/8831.

Je možné, že v aktuální mimořádné situaci se tlumočení na dálku bude poptávat a poskytovat častěji. **Doporučujeme při jeho realizaci zohlednit dokumenty AIIC „Pokyny k tlumočení na dálku“** https://aiic.net/page/8734 a „Tlumočení v **době koronavirové krize“** https://aiic.net/page/8964/ **a** https://aiic.net/page/8956**.**

Máte přímou zkušenost s tlumočením na dálku? Podělte se o ni! Pište na info@askot.cz nebo nás kontaktujte na Facebooku ASKOTu.

Co všechno koronavirus změnil ve výuce simultánního tlumočení?

(aneb první zkušenosti vyučujících a studentů magisterského oboru tlumočnictví Ústavu translatologie FF UK z online / distančního simultánního tlumočení simulovaných vícejazyčných mock-konferencí přes profesionální platformy: březen-květen 2020)

Ústav translatologie FF UK a jeho učitelé již skoro celé tři měsíce letního semestru 2019/2020 připravují studenty oboru tlumočnictví distančně a online na budoucnost tlumočnické profese, jež po koronavirové pandemii zřejmě projde řadou významných změn. Nástup moderních technologií se díky současné situaci neuvěřitelně zrychlil a my musíme být připraveni. Jak učitelé, tak zejména ti studenti, kteří mají před sebou už jen pár posledních týdnů před státními závěrečnými zkouškami a odejdou zanedlouho do praxe.

Komerční profesionální platformy a online aplikace tuto mimořádnou příležitost velmi rychle vycítily a některé šly dokonce tak daleko, že po jistém váhání a vyjednávání nabídly do konce letního semestru své platformy zdarma k využití těm vysokým školám, které připravují budoucí konferenční tlumočníky, zejména partnerským univerzitám EMCI Konsorcia (European Masters in Conference Interpreting), jež se na ně obrátily se žádostí o pomoc v této neobvyklé situaci. Jelikož Ústav translatologie FF UK je také dlouholetým řádným a plnohodnotným členem EMCI Konsorcia, měli jsme v tomto semestru (a dosud máme) možnost učit simultánní tlumočení a zejména naše mnohojazyčné simulované-mock konference, jež jsou součástí studijních plánů pro studenty 2. ročníku Mgr. studia oboru Tlumočnictví. Mezi studenty jsou oblíbené právě přes tyto platformy. Ještě první simulovanou konferenci jsme uspořádali normálně prezenčně počátkem března v naší tlumočnické laboratoři č. 104 ve Šporku, včetně klasické přestávky na kávu i s opravdovou kávou, ale pak od 11. března jsme museli veškerou výuku začít zajišťovat distančně. Díky profesionální platformě KUDO (www.kudoway.com), jež po celém světě úspěšně nabízí své služby při zajišťování konferencí se simultánním tlumočením na dálku (remote interpreting), jsme mohli i my naše simulované konference přesunout na internet a pořádat je distančně online i nadále po celý tento mimořádný letní semestr. Musím přiznat, že samotná příprava na naši první simulovanou konferenci 31. března byla časově velice náročná. Předcházela tomu dvě asi hodinová online školení, která pro nás, koordinátory a další vyučující z EMCI kurzů (šestnáct partnerských univerzit: www.emcinterpreting.org) uspořádali zástupci společnosti KUDO. Dále bylo potřeba absolvovat rozsáhlý online kurz pro tlumočníky, během něhož jste se seznámili se všemi funkcemi, jež budete muset při tlumočení ve virtuální kabině znát: umět je nastavit a ovládat, včetně předávání mikrofonu kolegovi, jenž se nachází někde úplně jinde, stahování dokumentů, chatování v případě potřeby s dalšími tlumočníky či s organizátorem (tzv. VIP účastníkem). Na závěr kurzu jste museli složit písemný test, jímž se mělo potvrdit, že jste si ze školení vše zapamatovali, zaregistrovat se a získat tím časově omezený certifikát akreditovaného tlumočníka KUDO. Stejným školením pak museli projít i všichni studenti, kteří se měli účastnit simulované konference jako tlumočníci. Pokud jste měli být i organizátorem, jenž svolává příslušnou konferenci, museli jste pak absolvovat ještě další online kurz pro tzv. klienty, kde vás naučili, jak takovou konferenci či školení nebo setkání založit, naplánovat, jak a kam vložit e-mailové adresy a jména všech tlumočníků (tj. studentů) a zároveň i e-maily a jména všech ostatních účastníků (participants), tedy vyučujících, kteří budou poslouchat tlumočení a někteří z nich budou vystupovat i jako řečníci a hodnotitelé, ale znovu i jména

Foto č. 1

studentů, kteří si také připravili vystoupení na téma dané mock-konference a hrají pak třeba novináře, politiky, vědce či ne/spokojené a kritizující občany. Kromě toho můžete pozvat i diváky (viewers), kteří chtějí jenom průběh konference sledovat a poslouchat originál či tlumočení, ale nemohou do průběhu konference zasahovat. Všem těmto kategoriím účastníků pak pošlete odkaz (link), jehož pomocí se v hodinu H do konference připojí. Kapitolou samou pro sebe je pak nastavení jazyků, do nichž (outgoing) a z nichž (incoming) se bude na simulované konferenci tlumočit. Vzhledem k tomu, že je to profesionální konferenční platforma (a to platí i pro ostatní obdobné profesionální platformy jiných firem), nepočítá s tím, že byste na vaší simulované konferenci potřebovali mít pro studenty třeba až 3 anglické kabiny, nebo 2 německé kabiny, 2 španělské kabiny, 1 francouzskou a 1 ruskou kabinu), jako tomu bylo v případě právě naší první 3-hodinové simulované mock-konference se simultánním tlumočením na téma Světový den vody 31. 3.2020. Na klasické konferenci máte pro každý jazyk vyčleněný jeden kanál a tak tomu je i u online platforem. My jsme však měli mít 17 studentů / tlumočníků a také 6 vyučujících, ti byli účastníky a hodnotiteli. Co tedy udělat s tím, aby všichni studenti mohli najednou tlumočit z originálu (floor) nebo přes pilotní kabinu? A aby například všechny anglické kabiny mohly tlumočit zároveň z angličtiny do češtiny a z jejich češtiny pak další kabiny tlumočily jako z pilotáže do svých jazyků (tj. němčiny, ruštiny a francouzštiny)? Museli jsme jednotlivým kabinám přidělit fiktivní jazyky, jež bylo nutno předem takto nastavit při zadávání konference a pečlivě a srozumitelně rozepsat pro studenty-tlumočníky i pro posluchače, aby věděli, z jakých fiktivních jazyků uslyší ten „svůj“ jazyk. Takže kromě jedné klasické anglicko-české kabiny, která si jako jediná mohla nastavit opravdu tyto dva jazyky, jsme museli navolit například „islandštinu a slovenštinu“, nebo „dánštinu a polštinu“, abychom pak ve skutečnosti mohli ze všech těchto kabin poslouchat buď angličtinu nebo češtinu, podle toho, jakým jazykem hovořil řečník. Někteří studenti byli zároveň i řečníky, takže plynule „přecházeli“ z „kabin“ do „sálu“ a zase do „kabin“. Studenti zvládli napoprvé velmi dobře jak pilotáž, tak střídání s kolegou ve virtuální kabině. Internetové spojení fungovalo, i když s drobnými nedostatky v kvalitě zvuku a výpadky signálu, zejména pokud jste byli připojeni pouze přes Wi-Fi a ne přes kabel. To se pak stávalo, že jste nebyli ani slyšet ani vidět, ač vy jste třeba všechny ostatní slyšeli i viděli a jenom vám se točilo kolečko na monitoru (viz foto č. 1).

Můžeme říci, že po technické i tlumočnické stránce to byla úspěšná premiéra. Pro organizátorku, respektive VIP účastníka, byla ale tato první simulovaná konference poněkud stresující, jelikož vše dlouze připravovala, takže doufala a věřila, že vše bude

Foto č. 2

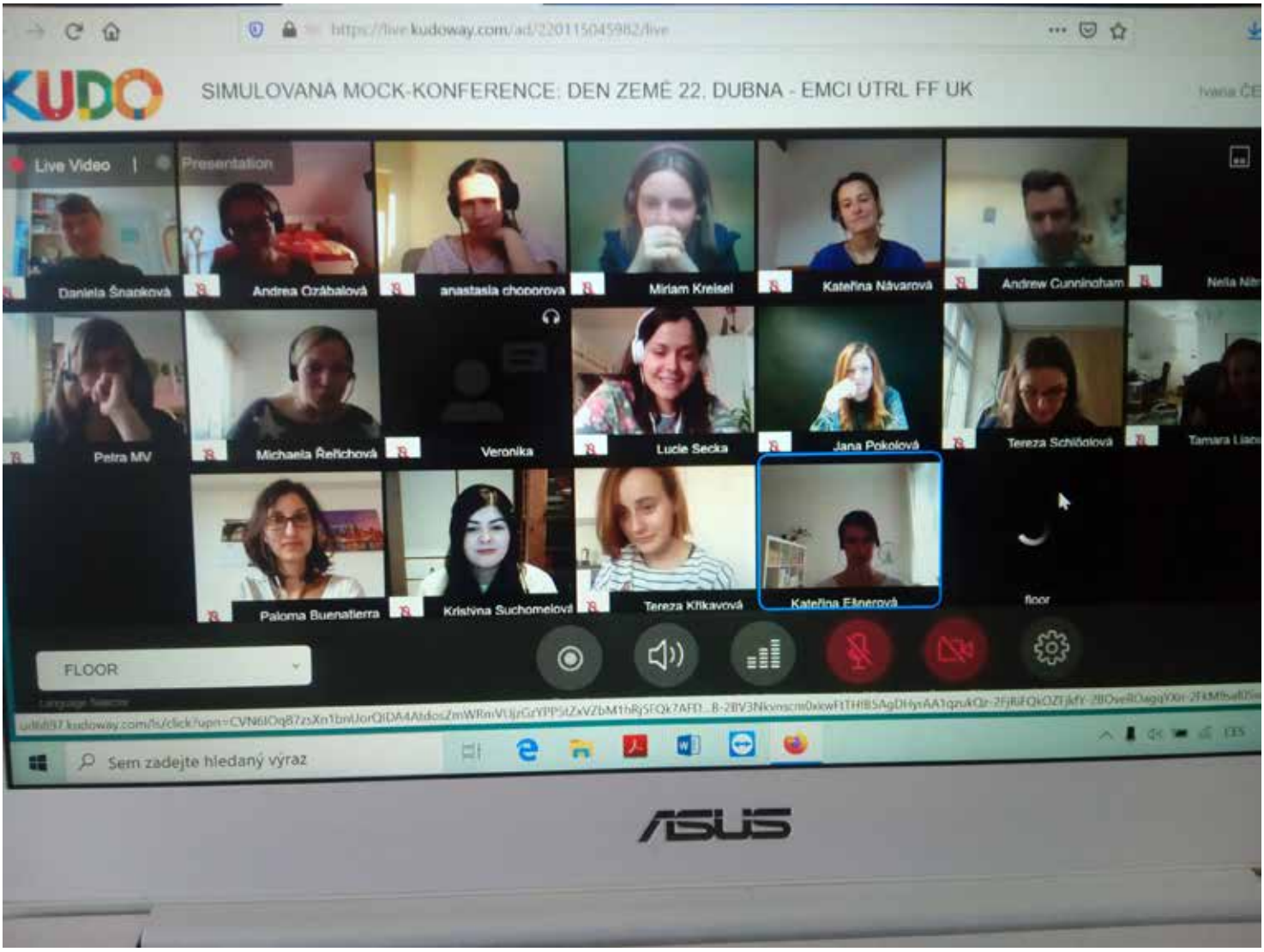

Foto č. 3

také fungovat, jak má. Oproti ostatním účastníkům mohla s tlumočníky chatovat a pomáhat jim řešit případné problémy se zapnutím a předáváním mikrofonu, nesprávné nastavení vstupních a výstupních jazyků, nedostatečnou kvalitu signálu, udělovat a předávat slovo apod. Ze všech těchto důvodů proto nebyla schopna udělat fotky či celou tuto první konferenci nahrávat. Ale pochopitelně jsme všichni chtěli takto pokračovat a virtuálně tlumočit – takže další vícejazyčná simulovaná konference se konala 21. dubna v obdobném formátu. Tentokrát na téma Den Země a stejně jako u první online simulované konference jsme měli 9 kabin. Dokonce čtyři kabiny byly anglické, takže jsme přidali ještě „norštinu a maďarštinu"... Řadu věcí jsme vylepšili, už nám všem bylo jasné, že když nemluvíte, je lepší vypnout nejen mikrofon, ale i kameru, aby byl kvalitněji vidět a slyšet řečník (viz foto č. 2).

Měli jsme i více diváků a celkem deset řečníků z řad studentů i pět vyučujících. Podařilo se nám nahrát veškerá tlumočení i všechna vystoupení řečníků v „sále". Na začátku konference, když se studenti postupně připojovali (foto č. 3), jsme je chtěli nejdříve vidět „v sále", abychom si řekli ještě některé důležité informace k samotnému průběhu konference.

Rovněž na konci simulované konference jsme znovu pozvali všechny studenty-tlumočníky do virtuálního sálu, abychom se přes monitory viděli, zhodnotili průběh, rozloučili se a zamávali si, protože když jsou tlumočníci v „kabinách", tak na ně bohužel nevidíme. Podrobné individuální hodnocení studenti-tlumočníci následně obdrželi od svých vyučujících a posluchačů elektronicky. Wi-Fi připojení však v samotném závěru mock-konference zradilo samotnou organizátorku. Ta všechno slyšela a viděla, zapojit se však do závěrečné diskuse již nemohla.

Pro velký úspěch, ale i proto, že počet mock-konferencí je v rámci semestru pevně stanoven, tak další, poslední simulovaná konference přes tuto platformu, se koná 12. května na téma Světový den kulturní rozmanitosti pro dialog a rozvoj. Doufáme, že do třetice bude vše fungovat bez sebemenšího problému jak pro tlumočníky, tak pro účastníky a řečníky, ale i pro pasivní posluchače. Všichni jsme velmi zvědaví, jací řečníci a odkud na naši konferenci dorazí.

Někteří vyučující tuto platformu využívají i ve své výuce simultánního tlumočení. Možností pro nácvik tlumočení, simultánního a zejména konsekutivního, se však nabízí více (ZOOM, VoiceBoxer, GoReact, Webex, Televic-interpreter Q Media Player a pochopitelně řada dalších). Ani jedna z těchto platforem, kromě aplikace Televicu, však nebyla vytvořena čistě pro výuku, respektive pro nácvik tlumočení. Jsou to všechno profesionálníkomerčníplatformy a aplikace, jež umožňují online propojení a audio-video komunikaci připojených účastníků, sdílení dokumentů a prezentací, pořádání přednášek, webinářů, schůzí, konferencí, výuky, zkoušení a testování. Některé z nich, stejně jako KUDO či VoiceBoxer, nabízejí i organizaci virtuálních vícejazyčných konferencí se simultánním tlumočením, kdy však můžete jako klasický účastník poslouchat pouze buď řečníka, nebo tlumočníka, nikdy ne oba najednou, což my potřebujeme právě ve výuce simultánního tlumočení. Proto se vyučující z univerzit po celém světě, kteří

připravují budoucí konferenční tlumočníky, pravidelně dělí o své zkušenosti a přicházejí s řadou nápadů a „vychytávek“, jež tyto platformy explicitně nenabízejí, například jak poslouchat souběžně a synchronizovaně originál (nahrávku či řečníka), tak i studenta, jenž právě simultánně tlumočí. Třeba i s použitím dvou notebooků a poslechu výstupu do sluchátek a přes reproduktory (viz například sdílená diskusní skupina – funguje přes Firefox: naposledy navštíveno 3. 5. 2020: ***https://drive.google.com/drive/folders/1piWCt-0PICC1XYkZ-CVd2zj70HEQ7ipry***).

Vyznat se v záplavě všech online platforem, seznámit se s nimi, zvládnout jejich funkce a vyzkoušet je nejdříve s kolegy a následně i ve výuce se studenty, je časově neskutečně náročné. A zejména pro vyučující starší generace je to obrovská výzva. Ale o tom zase příště.

Teď už se ale všichni těšíme na to, jak se z online distanční výuky přesuneme do našich tlumočnických laboratoří č. 104 a č. 310 se skutečnými kabinami a klasickým tlumočnickým vybavením, u nás na Ústavu translatologie FF UK.

5. 5. 2020

PROF. PHDR. IVANA ČEŇKOVÁ, CSC.
ÚTRL FF UK
(foto autorka)

VRATISLAV JILJÍ SLEZÁK

(29. února 1932 – 16. března 2020)

S velkým zármutkem jsme přijali zprávu od Obce překladatelů, že nás navždy opustil PhDr. Vratislav Jiljí Slezák, významný český germanista, polonista a literární překladatel z němčiny, nositel Ceny Josefa Jungmanna. V roce 2013 se stal s přihlédnutím ke své celoživotní práci a překladům Hermanna Hesseho laureátem Státní ceny za překladatelské dílo. V roce 2017 byl uveden do Síně slávy Obce překladatelů, s níž byl velmi úzce spjat. Několik let působil v porotě Ceny Josefa Jungmanna i v porotě Anticeny Skřipec, své rozbory špatných překladů dokázal vtipně představit široké veřejnosti na Světu knihy. Mezi literáty, které úspěšně převedl do češtiny, patří například Thomas Mann (Kouzelný vrch jako Čarovná hora), Hermann Hesse, Heinrich Böll, Friedrich Dürrenmatt, Alfred Döblin, Peter Handke, Joseph Ratzinger aj.

Moc milou osobní vzpomínku napsala pro Revue Souvislosti a Zprávy Obce překladatelů přední germanistka Michaela Jacobsenová, s jejímž laskavým svolením zde přetiskujeme.

Za Vráťou Slezákem

Když jsem se pro rozhlas pokusila obsáhnout hlavní rysy mimořádné osobnosti Vráti Slezáka, musela jsem volit velká slova. Profesně i lidsky byl ztělesněním kvality. Byl to vzácný člověk toho typu, jaký tato společnost právě dnes potřebuje jako sůl. Tento dlouholetý vysokoškolský učitel a výsostný překladatel z němčiny kolem sebe vytvářel, udržoval a kultivoval lidská společenství, propojoval velké okruhy lidí. Stejnou míru noblesní elegance, ale i disciplinovanosti, důkladnosti a potřebného nadhledu vnášel jak do své práce, tak do soukromí. Projevem i skutky osvědčoval žitou křesťanskou víru beze vší okázalosti. Být v jeho blízkosti bylo osvěživé i obohacující po všech stránkách.

Tváří v tvář Vráťově ojedinělosti a současně s pocitem tíživé ztráty jsem se nedokázala vyhnout patetičnosti, a „lehkonohé veselí“ (termín, kterým jsem ho jednou trochu nahodile obdařila a který se mu velice zamlouval) z mé charakteristiky docela vyprchalo. Je to vůbec zvláštní; všichni povětšinou hrajeme proměnlivé role podle toho, v jaké společnosti se nacházíme, troufám si ale tvrdit, že VJS byl výjimkou, nepotřeboval role, trval sám o sobě a stejného ho mohli poznávat všichni jeho nesčetní přátelé a známí.

Mnohem líp ho vystihuje jedna krátká báseň Hermanna Hesseho, kterou mi před nedávnem svěřil. Společným úsilím jsme ji s Evou Jelínkovou přeložily takto:

Voll Blüten
Wie Blüten gehen Gedanken auf,
Hundert an jedem Tag –
Laß blühen! laß den Dingen seinen Lauf!
Frag nicht nach dem Ertrag!
Es muß auch Spiel und Unschuld sein
Und Blütenüberfluß,
Sonst wär die Welt uns viel zu klein
Und Leben kein Genuß.

Plno květů
Jak květy vzchází v celých stech
myšlenky za sebou –
Nechej je kvést! Nech věcem jejich běh!
Nehleď, co přinesou!
Chce to i hru a bezelstnost
a květů nadbytek,
svět jinak nebyl by nám dost
a život požitek.

Nemohu nevzpomenout na situaci, kdy jsem ho poznala blíž a okamžitě k němu přilnula. Měl sepsat laudatio k nějaké malé ceně, kterou jsem dostala za překlad z němčiny. Pozval mě k sobě domů, to jsme se nijak neznali, a při tom posezení v jeho malém přívětivém bytě ze mě leccos vytáhl, co pak v proslovu použil. Míra jeho empatie mě ohromila a jeho charakteristika mé osoby jakožto „zu heiß gebadet“ byla pro mne opravdu poučná.

Později jsme se stýkali hodně často, pracovně i soukromě. Hovor s ním nebyl nikdy rozhovorem o ničem, inspirativní i zábavný byl vždycky. Redigovala jsem jeho překlady, do nichž se promítla celá jeho ušlechtilá, vědoucí bytost, on naopak s velkou chutí a zaujetím recitoval mé překlady básní, rád totiž vyhledával příležitosti, v nichž mohl uplatnit svou hravost a dramatický talent, a také mne obdobně jako mnoho dalších vtahoval do různých kulturních i mimoliterárních akcí. Byl milovníkem české krajiny, kterou proputoval vlakem i pěšky a v níž jako zemský vlastenec objevoval pozapomenuté stopy historie a lidí, kteří ji utvářeli.

Dokázal člověka obdarovávat dárky hmotnými i nehmotnými, podporovat a podněcovat, přispěchat v případě nouze, v tom nikdy neselhal. Ani zbla efektu v tom nebylo, vše se dělo nanejvýš přirozeně, laskavě, klidně, vyrovnaně. Lepší životní vzor si ani představit nedovedu.

MICHAELA JACOBSENOVÁ

Ministerstvo financí ČR
Letenská 525/15
118 10 Praha 1 - Malá Strana

K rukám ministryně financí ČR, paní Aleny Schillerové

Na vědomí:
Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, Senát Parlamentu ČR, Českomoravská konfederace odborových svazů, Svaz obchodu a cestovního ruchu ČR, Fórum cestovního ruchu, Hospodářská komora ČR

Praze dne 3. 4. 2020

Vážená paní ministryně,

v této pohnuté době velice oceňujeme úsilí české vlády ochránit zdraví obyvatelstva a současně zajistit, aby se neocitlo v důsledku přijatých opatření zcela bez prostředků.
Na tlumočníky, překladatele a další profese navázané na sektor cestovního ruchu se sice nevztahuje přímý zákaz činnosti, ale ze své podstaty jsou tato povolání zcela závislá na mezinárodních kontaktech a do značné míry kopírují celkový vývoj v odvětví příjezdového cestovního ruchu. Již nyní je tedy jasné, že dopad budou pociťovat v řádu měsíců.
Proto je prezentovaný návrh jednorázové přímé podpory ve výši 25.000 Kč zklamáním oproti původně uvažované částce 15.000 Kč měsíčně.
Jako problematickou hodnotíme zejména podmínku meziročního poklesu příjmů v období leden až březen. Pro propad v našem odvětví je rozhodným dnem den, kdy byl vyhlášen stav nouze a tlumočníci, překladatelé a další osoby poskytující služby jednak přímo pro zahraniční subjekty, ale také pro české subjekty působící na zahraničních trzích a v oblasti mezinárodní spolupráce, obchodu a cestovního ruchu se bez vlastního přičinění ocitly bez práce. Pro naše odvětví by se tedy meziroční pokles měl hodnotit nikoli před rozhodným obdobím, ale od 12. března 2020 dále.
Velice bychom proto ocenili, pokud by bylo pamatováno i na ty, kteří budou přijatými opatřeními silně zasaženi i dlouho poté, kdy se většina odvětví alespoň částečně zotaví ze současné situace.
Uvítali bychom také, aby byla zohledněna situace osob vykonávajících překladatelskou a tlumočnickou činnost jako činnost vedlejší, a to za předpokladu, že splňují ostatní podmínky, především co do výše dosažených příjmů v roce 2019, účasti na sociálním a zdravotním pojištění, znemožnění podnikání a propadu tržeb. OSVČ vykonávající překladatelskou činnost se často věnují také činnosti pedagogické, avšak kvůli této své další činnosti jsou postiženi vyloučením z kompenzačních opatření, přestože příjmy jejich domácností prudce klesly.
Pro ilustraci aktuálních a předpokládaných negativních dopadů současné situace na pokles příjmů v období březen – červen v sektoru překladatelských a tlumočnických služeb přikládáme výsledky dotazníkového šetření uspořádaného ve dnech 24. – 30. 3. 2020.

Velmi Vám předem děkujeme za podporu.
S pozdravem

Amalaine Diabová
předsedkyně Jednoty tlumočníků a překladatelů a Odborového svazu Jednota tlumočníků a překladatelů

a zástupci profesních organizací:
Asociace konferenčních tlumočníků, Asociace průvodců ČR, Iniciativa za lepší zákon o soudních tlumočnících, Jednota tlumočníků a překladatelů a Odborový svaz Jednota tlumočníků a překladatelů, Komora soudních tlumočníků ČR

VÝSLEDKY KORONADOTAZNÍKU PRO TLUMOČNÍKY A PŘEKLADATELE

CELKOVÝ POČET RESPONDENTŮ: 488

Sběr dat probíhal v období 24. 3.–30. 3. 2020.

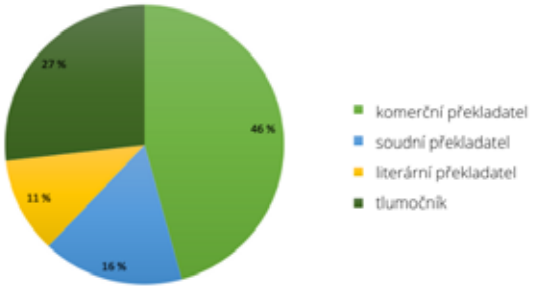

ZRUŠENÉ ZAKÁZKY

Zahrnuto 485 odpovědí.

(Respondenti mohli vybrat více možností.)

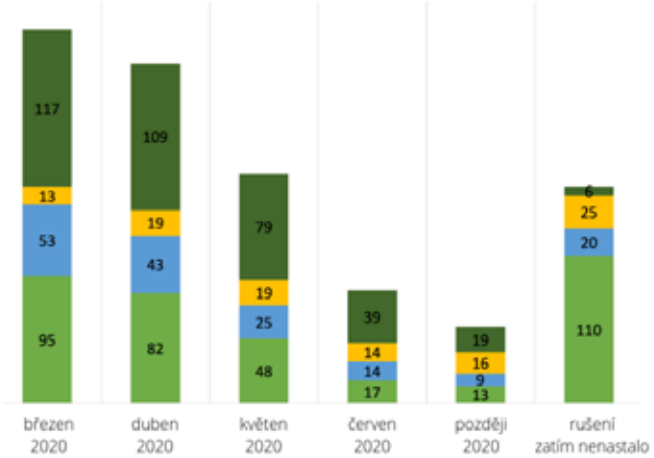

VLIV SOUČASNÉ SITUACE NA TRŽBY

Zahrnuto 388 odpovědí.

Očekávaný vliv na období březen–červen 2020:

Přírůstek: 5 respondentů, beze změny: 106 respondentů.

277 respondentů očekává úbytek (viz graf níže).

(Nejednoznačné odpovědi a údaje v Kč byly vyřazeny.)

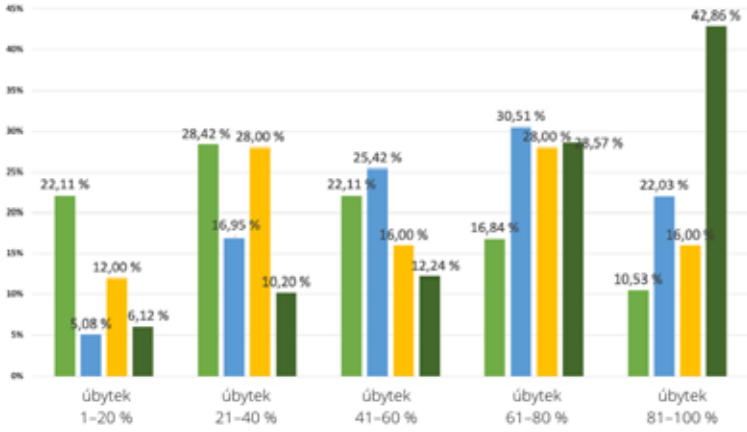

Autoři: K. Ešnerová, B. Lipanska, T. Mosler, P. Mundev, L. Nenutil, B. Tite

JUDr. Alena SCHILLEROVÁ, Ph.D.
místopředsedkyně vlády a ministryně financí

PID: MFCRAXEMHK
Č. j.: MF-9625/2020/32-3

Praha 17. dubna 2020

Vážená paní předsedkyně,

dne 3. dubna 2020 jsem obdržela Váš dopis s připomínkami k vládnímu návrhu zákona o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2.

Velmi si vážím Vaší důvěry, s níž jste se na mě (spolu se zástupci dalších dotčených profesních organizací) obrátila jako na ministryni financí, a k podnětům obsaženým ve Vašem podání mohu sdělit následující.

Vaše připomínky směřovaly primárně k návrhu zákona o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2 (dále jen „návrh zákona"), který byl dne 31. března 2020 schválen vládou (viz usnesení vlády č. 351). Splnění materiální podmínky poskytnutí kompenzačního bonusu spočívající v tom, že samostatná výdělečná činnost žadatele byla zcela nebo z části znemožněna aktuálními událostmi souvisejícími s koronavirem, bylo v této podobě návrhu zákona navázáno zejména na kvantifikovaný dopad v podobě aktuálního poklesu příjmů pod relevantní hranici.

Především nastavení výše uvedeného parametru ve vztahu k poklesu příjmu v návrhu zákona schváleném vládou se následně ukázalo jako příliš restriktivní. V návaznosti na reakce veřejnosti i odborných organizací zpracovalo Ministerstvo financí komplexní pozměňovací návrh, na jehož základě byl návrh zákona v rámci projednání v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky podstatně přepracován. Na prvním místě se přitom zásadně rozšířil okruh osob, které mají na poskytnutí kompenzačního bonusu nárok, a to zejména vypuštěním zmíněné problematické hranice dosažených příjmů, které by řadu osob samostatně výdělečně činných z tohoto nároku vylučovaly.

Návrh zákona, resp. již zákon vyhlášený ve Sbírce zákonů pod č. 159/2020 Sb., by měl prostřednictvím kompenzačního bonusu dosáhnout na co největší počet těch, jejichž činnost byla aktuálními událostmi zasažena, a zmírnit tak dopady těchto

Ministerstvo financí, Letenská 15, 118 10, Praha 1

ID datové schránky: xzeaauv
e-mail: podatelna@mfcr.cz
Telefon: +420 257 041 111
Fax: +420 257 042 788

událostí na osoby samostatně výdělečně činné. Podmínky poskytnutí kompenzačního bonusu jsou nastaveny tak, že tyto finanční prostředky budou poskytnuty i významné části osob, které samostatnou výdělečnou činnost vykonávají jako vedlejší, a to za podmínky, že nejsou účastny nemocenského pojištění jako zaměstnanci.

S ohledem na obecné vymezení předmětu zákona č. 159/2020 Sb. by měl kompenzační bonus dopadat i na Vámi zastupované tlumočníky, překladatele a další profese poskytující služby navázané na sektor cestovního ruchu. V otázce přesných technických parametrů kompenzačního bonusu odkazuji na částku 59 Sbírky zákonů, která obsahuje již zmíněný zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2.

V obecné rovině je dále vhodné konstatovat, že v reakci na aktuální situaci je v České republice přijímána řada opatření, která mají pomoci ekonomickým subjektům (a to nejen jim) překlenout současný nouzový stav. Jedním z palety těchto opatření je Vámi připomínkovaný institut kompenzačního bonusu, který by měl primárně saturovat osoby samostatně výdělečně činné, jimž zcela vypadl zdroj obživy. Kompenzační bonus tak není zaměřen na zaměstnance, kterým zdroj obživy z určité části zůstal, a na něž cílí opatření přijímaná v rámci vládní podpory navrhovaná jinými rezorty, zejména Ministerstvem práce a sociálních věcí, konkrétně např. v rámci programu Antivirus na ochranu zaměstnanosti.

Při tvorbě návrhu zákona bylo zvažováno, zda prostředky ze státního rozpočtu rozprostřít více v čase a podnikatelům vyplácet kompenzační bonus po delší časový úsek, anebo výplatu těchto prostředků kumulovat do počátku období, které pro podnikatele znamenalo úplné či částečné utlumení jejich podnikatelské činnosti, případně nutnost přeorientovat své podnikání na jinou činnost, což s sebou nese řadu úskalí časového i materiálního charakteru. Ze skutečnosti, že sled událostí vedoucí v konečném důsledku k ekonomickému útlumu byl velmi rychlý, je zřejmé, že schopnost zareagovat na nastalou situaci byla nejvíce omezena v prvním měsíci po vyhlášení nouzového stavu, kdy byla i nejobtížnější předvídatelnost dalšího vývoje. Právě s ohledem na ztíženou schopnost přizpůsobit se v první chvíli nastalé situaci, jakož i s ohledem na potřebu rychlé a zároveň dostatečně vysoké kompenzace, byla zvolena varianta jednorázové výplaty vyšší částky. Zákon č. 159/2020 Sb. tak vznik nároku na kompenzační bonus váže na období od 12. března 2020 do 30. dubna 2020, tedy na dobu, kdy dopady dané situace podnikatelé pociťují nejtíživěji.

K případným dalším opatřením eliminující negativní efekty spojené s koronavirem zaměřeným na oblast cestovního ruchu, kterou zastupujete, a případným praktickým návodům, jak v určitých situacích postupovat, lze odkázat rovněž na informace zveřejněné na internetových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj, do jehož kompetence cestovní ruch podle § 14 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, věcně spadá.

Situace, v níž se aktuálně všichni nacházíme, není nejjednodušší, tak mi na závěr, vážená paní předsedkyně, dovolte ještě jednou poděkovat za Vaši důvěru a doufám, že mé vyjádření, popřípadě i nasměrování na další podrobnější informace zodpovědělo Vaše dotazy. Do dalších dní Vám přeji hodně zdraví a sil.

S pozdravem

Vážená paní
Amalaine Diabová
předsedkyně Jednoty tlumočníků a překladatelů a Odborového svazu Jednota tlumočníků a překladatelů
legislativa@soudni-tlumocnictvi.cz

Výzkum tlumočení v afrických zemích

Zatímco v posledních letech minulého tisíciletí byl výzkum tlumočení a mezikulturní komunikace v Africe považován za velice problematický, a to především kvůli nestabilní politické situaci a různým ozbrojeným konfliktům, během posledního desetiletí si zde tento obor získává stále více pozornosti. Svědčí o tom mj. např. vyčlenění samostatného oboru překladatelství a tlumočnictví na University of Nairobi roku 2010, založení postgraduálního programu translatologie na University of Namibia v roce 2014 a roku 2016 vznik východoafrické „obdoby" Jednoty tlumočníků a překladatelů s akronymem EAITA.

I přes tyto četné pokroky je však výzkum tohoto oboru v afrických zemích stále výzvou. Po pobytech v celkem třech afrických zemích – Namibii, Keni a Tanzanii – se mi již některé zkušenosti podařilo nasbírat, proto bych se o ně v tomto článku ráda podělila, především s těmi, kdo se případně pro výzkum tlumočení v tomto zcela odlišném prostředí plném překvapení rozhodne. Nejprve popíši přípravu výzkumné činnosti ještě před odjezdem, dále se budu zabývat sběrem výzkumného materiálu během pobytu a závěrem uvedu několik postřehů k analýze nasbíraného materiálu po návratu.

Mé dosavadní badatelské pobyty v afrických zemích byly relativně krátkodobé, zpravidla se jednalo o dva až tři týdny vyplněné intenzivní prací se zdroji. Aby se však podařilo daný čas naplnit co nejefektivněji, byla nutná velmi precizní předběžná příprava, která však většinou neproběhla dle mých představ. Důvodem se stal rozdíl mezi evropským a africkým stylem myšlení, jejž velmi přehledně popsala například Erin Meyerová ve své publikaci The Culture Map. Právě tato kniha, byť nejde přímo o akademickou literaturu, se pro mě stala jedním z nejcennějších podkladů před začátkem výzkumu. Téměř všechny počáteční problémy při navazování předběžné komunikace jsou v této knize popsány ve dvou kapitolách. První z nich se týká získávání důvěry komunikačního partnera, jež autorka charakterizuje na škále mezi dvěma klíčovými pojmy: task-based (zaměření na úkol) a relationship-based (zaměření na vztah). První jmenovaný pojem Meyerová definuje následovně:

Před Centrem překladatelství a tlumočnictví na univerzitě v Nairobi

„Pokud dotyčný pracuje důsledně a je spolehlivý, ostatní s ním spolupracují rádi a důvěřují mu“. Druhý jmenovaný výraz vystihuje pravý opak: „S dotyčným je třeba strávit společný čas, znát ty, kteří dotyčnému důvěřují, a teprve pak mu lze také začít důvěřovat“.

Na základě provedených statistik Meyerová řadí západní země ke kultuře orientované na výkon, zatímco africké myšlení situuje na zcela opačný konec škály. Namibie se od Keni a Tanzanie kulturně odlišuje tím, že v ní stále žije relativně početná komunita německy mluvicích obyvatel, jejichž předci do země přišli zpravidla ještě v době německé kolonizace. Tito německy hovořící občané jsou velice aktivní v akademické sféře a zaujímají většinu postů ve vědeckých institucích. Pokud se někdo rozhodne vydat na výzkum do této země, je velmi pravděpodobné, že bude komunikovat právě s generačními Němci, kteří si zachovali důvěru v zaměření na plnění úkolu. S namibijskými institucemi se mi tedy podařilo navázat komunikaci půl roku před odjezdem a dojednat všechny administrativní záležitosti. O to větším překvapením ale byly následující dvě země...

Tlumočnická laboratoř na univerzitě v Nairobi

Při rozšiřování výzkumné otázky do Keni a Tanzanie bylo nutné při předběžném plánování postupovat zcela jinak. Právě zde byla klíčová samotná setkání, během nichž jsme se s kolegou snažili vzbudit důvěru a kromě informací k tématu rovněž získat další cenné kontakty. Více než e-mailová korespondence se nám v Keni a Tanzanii osvědčila komunikace prostřednictvím WhatsAppu, jejž zde používá skoro každý – studenti, akademičtí pracovníci, archiváři, a dokonce konzervativní příslušníci místních kmenů. Velmi často se stávalo, že dotyční ihned zareagovali na whatsappovou zprávu, i když se předtím neozvali na opakovaně posílaný e-mail. Pro komunikaci přes WhatsApp je však nutné znát telefonní číslo, které na internetu dostupné není, a proto jsme jej většinou získávali při neohlášených návštěvách ve výzkumných institucích anebo od osob, které výjimečně na e-mail odpověděli. Pokud jde o e-mailovou komunikaci, je důležité připomenout, že zprávy s jakoukoliv jinou koncovkou než gmail.com na africké elektronické adresy většinou nedocházejí.

Od předběžného plánování se pak odvíjel průběh samotného badatelského pobytu. V Namibii byl výzkum zaměřen zejména na diachronní zdroje, neboť tématem bylo tlumočení mezi německými kolonialisty a místním obyvatelstvem v období, kdy byla Namibie německou kolonií[1]. Kromě národního archivu a církevního archivu jsem taktéž navštívila knihovny vědeckých společností ve Windhoeku i Swakopmundu. Naopak v Keni a Tanzanii bylo hlavním úkolem zmapovat současnou situaci mezikulturní komunikace, neboť z předběžné rešerše vyplynul nedostatek příležitostí zkoumat historický pohled na dané téma. Sběr badatelského materiálu byl tedy závislý na ochotě oslovovaných respondentů, přičemž program rozhovorů neměl do poslední chvíle jasnou strukturu. Každý pracovní den se de facto utvářel ad hoc na základě spontánních zpráv s otázkou „zda bychom do půl hodiny nemohli přijet a dotyčnému položit několik otázek“. Kromě rozdílného přístupu k důvěře se během samotného výzkumného pobytu objevila i další výzva, a to odlišný pohled na vnímání času. Erin Meyerová při charakteristice západní a africké kultury opět zavádí škálu se dvěma protichůdnými pojmy: linear-time (přímočaré vnímání času) a flexible-time (flexibilní vnímání času). Západní myšlení se soustřeďuje hlavně

na pevně dané termíny, striktní dodržování stanoveného rozvrhu a více než flexibility si cení dobré organizace, zatímco africká kultura preferuje schopnost adaptace na měnící se podmínky a vyzdvihuje naopak flexibilitu.

Metodologický přístup k provádění polostrukturovaných rozhovorů byl založen na doporučeních Jeminy Napierové a Sandry Haleové. V některých ohledech jsme se nicméně museli od předem stanovené metodologie odchýlit. Nejzásadnější změnou oproti plánu se stalo postupné upouštění od nahrávání rozhovorů, a to z několika zásadních důvodů. Téměř všichni respondenti, s nimiž jsem se během pobytů v afrických zemích setkala, se k nahrávání stavěli podezřívavě, a i když na danou podmínku po důkladném vysvětlení přistoupili, byly jejich odpovědi na kladené otázky značně stručnější a lakoničtější než při následném posezení u kávy. Druhý důvod, proč jsem podmínku nahrávání přestala dodržovat, je spíše kulturní povahy a souvisí hlavně s východoafrickými zeměmi. Při cestování po Keni, zejména pak Tanzanii, se v cestovatelských příručkách důrazně varuje před pořizováním fotografií, obrazových či hlasových záznamů místních, neboť tito věří, že jim tímto „odnímáte duši". Tento přístup samozřejmě závisí na konkrétním člověku a spoustu záznamů se nám pořídit podařilo, ale i tak jej lze považovat za faktor, jenž v respondentech podporuje averzi k nahrávání. Za další komplikaci, která během pořizování rozhovorů nastala, lze považovat odlišné presupozice tazatelů a respondentů. Mnohdy bylo ze strany tazatele nutné vysvětlit jednotlivé druhy tlumočení, nebo dotyčného dovést k otázce, na niž jsme si přáli znát odpověď. Jako důvod zde přichází v úvahu zejména nízká profesní ukotvenost tlumočnické činnosti a buď žádná, nebo zatím relativně krátká existence oboru překladatelství a tlumočnictví.

Během samotných výzkumných pobytů se vždy, byť v různém rozsahu, realizovala práce v řadě výzkumných institucí. Prameny k historii mezikulturní komunikace se nacházejí zejména v národních archivech. Zde je však opět nutno připomenout markantní rozdíl mezi Namibií a dvěma východoafrickými zeměmi. Zatímco namibijský archiv disponuje značně kvalitní online-databází, prostřednictvím které lze během práce v archivu vyhledávat prameny dle klíčových slov, keňský a tanzanský archiv se liší mnohem menší systematičností v katalogizaci a elektronické evidenci dokumentů. Po zhodnocení situace jsme se proto s kolegou uchýlili

Na návštěvě v tlumočnické a překladatelské agentuře v Tanzanii

k vyhledávání diachronních zdrojů v historických knihovnách, jež obsahovaly dokumenty z muzeí a osobních pozůstalostí sběratelů, kteří zde působili ještě v době koloniální. I zde však bylo nutné smířit se s tím, že bude třeba prohlédnout všechny publikace jednu po druhé. Ani vyhledávání v moderních a univerzitních knihovnách se neobešlo bez komplikací, a to zejména kvůli dvojznačnosti anglického slova „interpreting". Při zadávání uvedeného výrazu do elektronických databází se zobrazovaly zdroje vztahující se spíše k „interpretaci", a ne tlumočení jako takovému.

Po návratu z pobytů vždy následuje analýza získaného materiálu. Relevantní archivní a tištěné zdroje vždy fotografuji, aby po návratu mohlo dojít k jejich důkladnému čtení. Ve většině případů vedení institucí fotografování povolilo, obtíže se naskytly jen v knihovně University of Dar es Salaam, neboť tamní studenti jsou vedeni k práci s publikacemi přímo na místě.

Německo-svahilské slovníky z dob Německé východní Afriky

Z rozhovorů byly pořizovány zvukové záznamy, nebo přepisy vyhotovené ihned po dokončení rozhovoru na základě poznámek. Pravděpodobně nejobtížnějším materiálem pro analýzu se pro mě staly archivní prameny psané německým jazykem v dobách kolonialismu. Komplikace zde způsobovala grafická stránka, neboť prameny byly psány písmem kurent, jež se latinské abecedě podobá jen velmi vzdáleně, rukopis každého pisatele je individuální a tedy velmi odlišný od vzoru v transkripční tabulce. Během analýzy pramenů v Namibii jsem z časových důvodů zvolila následující strategii: zapamatovat si co nejlépe, jak se v kurentu píše slovo Dolmetscher (tlumočník) a v případě jeho nalezení dokument vyfotografovat. Při hlubší analýze pramenů obvykle vyvstávají další možné výzkumné otázky, které ale nebylo možné vyjasnit během pobytu v africké zemi. Na tomto místě bych chtěla dodat, že některé užitečné, byť spíše sekundární, zdroje k problematice africké mezikulturní komunikace se nacházejí i v Evropě. Historické prameny ke kolonialismu jsou uchovány v Berlíně a Londýně, literaturu k jazykovým, etnologickým a politickým otázkám lze dohledat v oborových knihovnách afrikanistiky. Konkrétně pro výzkum tlumočení v Namibii se nabízí knihovna dokumentárního centra pro Namibii ve Švýcarsku[2].

Výše popsané výzvy možná při prvním čtení vyznívají jako nepříjemné komplikace, ale ve skutečnosti jde dle mého názoru spíše o úhel pohledu, i když ze své zkušenosti se mohu vyjádřit pouze k velmi omezenému počtu zemí. Díky zaměření výzkumu na africký kontinent se mi podařilo vidět tlumočení ze zcela jiné perspektivy dvou vzdálených kultur. Namibie pro mě byla badatelsky unikátní tím, že se zde i v době německé koloniální nadvlády tlumočení věnovalo mnoho stran korespondence a německá, stejně jako domorodá strana, si uvědomovaly důležitost, moc a z toho vyplývající úskalí tlumočnické činnosti. Keňa je zemí obrovských kontrastů, které se promítají i do jednotlivých druhů tlumočení. Na jedné straně Nairobi se nachází hlavní sídlo OSN pro Afriku, na druhé straně se rozkládá největší africký slum Kibera. Tlumočí se tu jednak na nejvyšší úrovni při mezinárodních konferencích, jednak tu ale v terénu působí Tlumočníci bez hranic[3], kteří pomáhají zlepšit životní situaci těch nejchudších. Tanzanie je zase jediná země východní Afriky, která si uchovala vůdčí postavení svahilštiny, jež však (i přes veškerou snahu Tanzánců) nefunguje jako jednací jazyk na mezinárodních konferencích. Situace si tedy žádá osoby schopné komunikaci zprostředkovávat.

V době psaní tohoto článku se opět připravuji na cestu do Tanzanie. Ani tentokrát jednání neprobíhají úplně bezproblémově, ale i takové zkušenosti se s odstupem času mění v nové podněty pro výzkum mezikulturní komunikace…

Literatura:

Čeňková, Ivana. 2001. *Teorie a didaktika tlumočení.* Praha: Univerzita Karlova Filozofická fakulta. 176.

Getta, Jelizaveta. 2019. *Jak se tlumočilo a tlumočí v Namibii. Přehled od dob koloniálních až po současnost.* Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. 162.

Hale, Sandra and Napier, Jemina. 2013. *Research methods in interpreting: a practical resource.* Londýn: Bloomsbury. 288.

Imani N. Swilla. 2009. "Languages of Instruction in Tanzania: Contradictions between Ideology, Policy and Implementation."African Study Monographs 30(1): 1–14.

Maral-Hanak, Irmi. 2009. *Language, Discourse and Participation – Studies in Donor-Driven Development in Tanzania.* Vídeň: Lit Verlag. 288.

Meyer, Erin. 2015. The Culture Map. New York: Public Affairs. 277

ELIZAVETA GETTA
Ústav translatologie FF UK

[1] Článek k historii tlumočení v Namibii vyšel v ToP č. 129/2018

[2] Originální název: Basler Afrika Bibliographien, online katalog na stránce: https://baslerafrika.ch/

[3] Originální název: Translators without Borders (https://translatorswithoutborders.org/our-work/kenya/)

Pokus o úvahu nad anglicismy v českém jazyce

Koncem minulého roku proběhla v Knihovně Václava Havla ve spolupráci s Obcí překladatelů zajímavá diskuse u kulatého stolu na téma Vliv angličtiny v češtině: kde končí obohacení a začíná zaneřádění? Diskuse se zúčastnily osobnosti velmi povolané: **Daniela Iwashita** (bohemistka a recenzentka z Ústavu pro českou literaturu AV ČR), **Viktor Janiš** (anglista a překladatel) a **Vít Penkala** (anglista a redaktor nakladatelství Argo). Večer moderoval Václav Jamek, spisovatel a překladatel z francouzštiny. Sál zcela zaplnili povětšinou překladatelé, překladatelský dorost a také na tomto poli velmi renomované osobnosti, jež na závěr emocionálně projevovaly většinou nevoli nad vlivem angličtiny na naši mateřštinu. Také trochu bezradnost, co si nezřídka s velkým množstvím anglických slov v neanglických textech počít, jak s nimi naložit, zda je zachovat nebo překládat do cílového jazyka. Přítomné publikum pobavila paní učitelka základní školy, která potvrdila, že školáci pod vlivem internetu a sociálních sítí používají anglicismy mnohdy až nadmíru. K tomu bezesporu přispívá i částečná znalost angličtiny mezi mladou generací, ale také snaha o recesi a přání odlišit se od generace starší. Součástí běžné mluvy dnešních teenagerů jsou anglicismy jako cool, message, outfit, level, cheese, fejsovat, enjoy!, můj budget, keš, callnout, gamesy, lajkovat, wow! a mnoho dalších. Velmi oblíbené jsou také zkratky jako OMG (Ach, můj Bože), IDC (Je mi to jedno) nebo IDK (Nevím). Kladu si otázky: Jak bude vypadat mluva dnešních školáků, až dosáhnou dospělosti? Do jaké míry zůstane vliv angličtiny v budoucnu v jejich mluveném projevu zachován? Jak se bude čeština dále vyvíjet?

Velký prostor byl věnován odborným termínům, jejich přejímání z anglického jazyka. Z diskuse vyplynulo, že překladatelé používají často anglické odborné termíny také proto, že vzhledem ke krátkým až šibeničním dodacím lhůtám překladů nemají mnohdy dostatek času na vytvoření nebo nalezení českého ekvivalentu a konzultaci s příslušnými odborníky. Takový výraz se v češtině rychle prosadí a anglicismus je na světě. Velký vliv má angličtina na jazyk reklamy a reklamních sloganů neboli claimů, který se ve snaze o originalitu a marketingový účinek někdy projevuje jako sporný až negativní. Televize od

Samsungu nebo dokonce televize od Samsung rozhodně nezní pěkně a přitom se podobné vazby s předložkou od bohužel v češtině bezohledně prosazují. Ale podle mého názoru naštěstí spíše v jazyce médií než v hovorové češtině. Zajímavá je také tématika psaní velkých písmen u anglických názvů produktů např. ve výpočetní technice i v jiných oborech, což má svůj původ mnohdy v americké angličtině. Jde o snahu zmíněný produkt mezi konkurencí zviditelnit a dát mu větší šanci prosadit se na trhu. Použitím anglických slov navíc s velkým začátečním písmenem tak dochází k exotizování textu s marketingovým cílem. Mně osobně se v některých textech použití anglických slov docela zamlouvá. Anglicismy jsou mnohdy kratší, výstižnější a jednoznačnější. Například mít obavy z blackoutu je výstižnější než mít obavy z bezproudí. Anglicismy dělají často text zajímavější. „V Ondřejovicích se bude konat soutěž v rýžování zlata a western show“ zní rozhodně trefněji, než že se tam bude konat westernová přehlídka. Zajímavé je, že názvy obchodů v angličtině, které vídáváme často v Praze a jistě i v jiných městech, například market, se v mluvených projevech nevžily, a říká se prostě česky „jdu k Vietnamcům nebo případně jdu do večerky“. Myslím si proto, že s invazí angličtiny do hovorové češtiny to není až tak horké. Ve francouzštině a němčině je u určitých vrstev uživatelů v běžném projevu angličtina patrnější. V místech, kde se pohybuje mnoho turistů, někdy názvy obchodů a různých půjčoven dokonce ani žádné české slovo neobsahují (Tours and rental Segway). Ve Špindlerově Mlýně se s angličtinou setkáváme na každém kroku. Například tu najdeme nabídku aktuálních eventů. Mezi jednotlivými skiareály přepravují lyžaře skibusy. K dispozici je tu Medical Point. Můžete si pořídit gopass nebo dokonce Gopass, a případně se jít podívat na snowshow. Spindl Rental Poit půjčuje lyže po celém Špindlu. Ve frontách na vleky je nemálo cizinců, a tak má pojmenování služeb v angličtině vedle jazykové i praktickou stránku. Ve firmách, zvláště kde vládne angličtina jako firemní jazyk, by mnohdy náhodný návštěvník bez znalosti angličtiny prezentacím a přednášejícím při různých workshopech, jak se hezky česky už dlouho říká seminářům, ani nerozuměl. Oblíbené je rovněž uvádět jednotlivé části a kapitoly prezentací v angličtině. Přitom při běžné konverzaci zaměstnanci mezi sebou mluví prostě, jak jim „zobák narost“. Výjimku tvoří možná „ajťáci“. V některých oborech se angličtina v češtině prosazuje více, anglickými výrazy se to jen hemží samozřejmě ve výpočetní technice, terminologii smartphonů, ale i v politice se užívají některá zavedená anglická slova (impeachement, brexit). Nemálo anglicismů se tradičně objevuje samozřejmě ve sportu (dogdancing, florbal...) i literární teorii (bestseller, comics, science fiction). Anglická slova se vžila u názvů funkcí, například global director, sales manager, názvů firem. Sledujeme-li výskyt anglických slov v hlavních denících, je ale jejich množství kupodivu celkem mizivé.

Problém podle mého názoru nepředstavují anglicismy v češtině, zde se jedná myslím o docela přirozený vývoj, problematické je ale například přejímání slovesných a předložkových vazeb a vytváření frazeologických kalků. Například mějte hezký den nebo (vemte) vezměte místo, diskutovat něco, jsem za to rád, je to o tom apod. Zde se nejspíš projevuje vliv často špatného, narychlo a neodborníky provedeného překladu filmů uváděných v televizi. Jazyk se jako dynamický organismus bude jistě vyvíjet dál, anglická slova se budou stále více prosazovat. Stěží se ale v dnešním uspěchaném světě najde skupina puristů, kteří budou mít čas a energii na vymýšlení českých výrazů pro příval nových oborů a anglických termínů. Nešvarů je v současné češtině mnoho. Je proto na každém z nás, aby přispěl k zachování krásy naší mateřštiny jejím správným používáním.

MGR. TEREZA HUBAČOVÁ
překladatelka a tlumočnice

Samizdatové překlady z němčiny do češtiny

V oblasti samizdatu se o překladech cizojazyčných publikací mluví jen zřídka, přitom tyto překlady tvořily nedílnou součást četby tehdejší společnosti, a proto by se na jejich význam nemělo zapomínat.

V letech 1948–1989 byla v oficiální knižní produkci překladů uplatňována přísná pravidla cenzury pro vydávání jednotlivých zahraničních autorů a témat, na jejímž základě bylo zasahováno do textů, prováděly se úpravy pravopisu, škrtaly se určité výrazy či celé části knih, pozměňovala se mluva postav nebo bylo vydání překladu zcela zakázáno coby zábrana ohrožení socialistického smýšlení čtenářstva. Tento manipulační charakter při vydávání oficiálních překladů z němčiny do češtiny zavdal příčinu ke vzniku paralelního oběhu překladů samizdatových. České překlady německy psané literatury se v paralelním samizdatovém oběhu výjimečně objevovaly již v 50. letech, ovšem významněji se ve společnosti začaly šířit teprve po roce 1968.

Přístup k cizojazyčným textům

Jelikož již samotná díla zahraničních autorů nebyla komunistickým režimem schvalována, položme si otázku, jak se jejich tvorba dostávala na naše území. Díla zakázaných zahraničních autorů, jež byla do republiky dovážena, totiž podléhala přísné kontrole státních orgánů, mohla se k nám také dostat na žádost vědeckých institucí či knihoven. Jinak byla pašována přes jisté organizované „kanály“, přičemž u některých z nich se doposud neví, kdo za nimi stál. Kromě toho k nim překladatelé měli přístup díky svým sítím kontaktů, např. s diplomaty, přáteli či známými, kteří cestovali na západ a do Československa se jim podařilo nějakou knihu propašovat. Někteří z překladatelů taktéž využívali

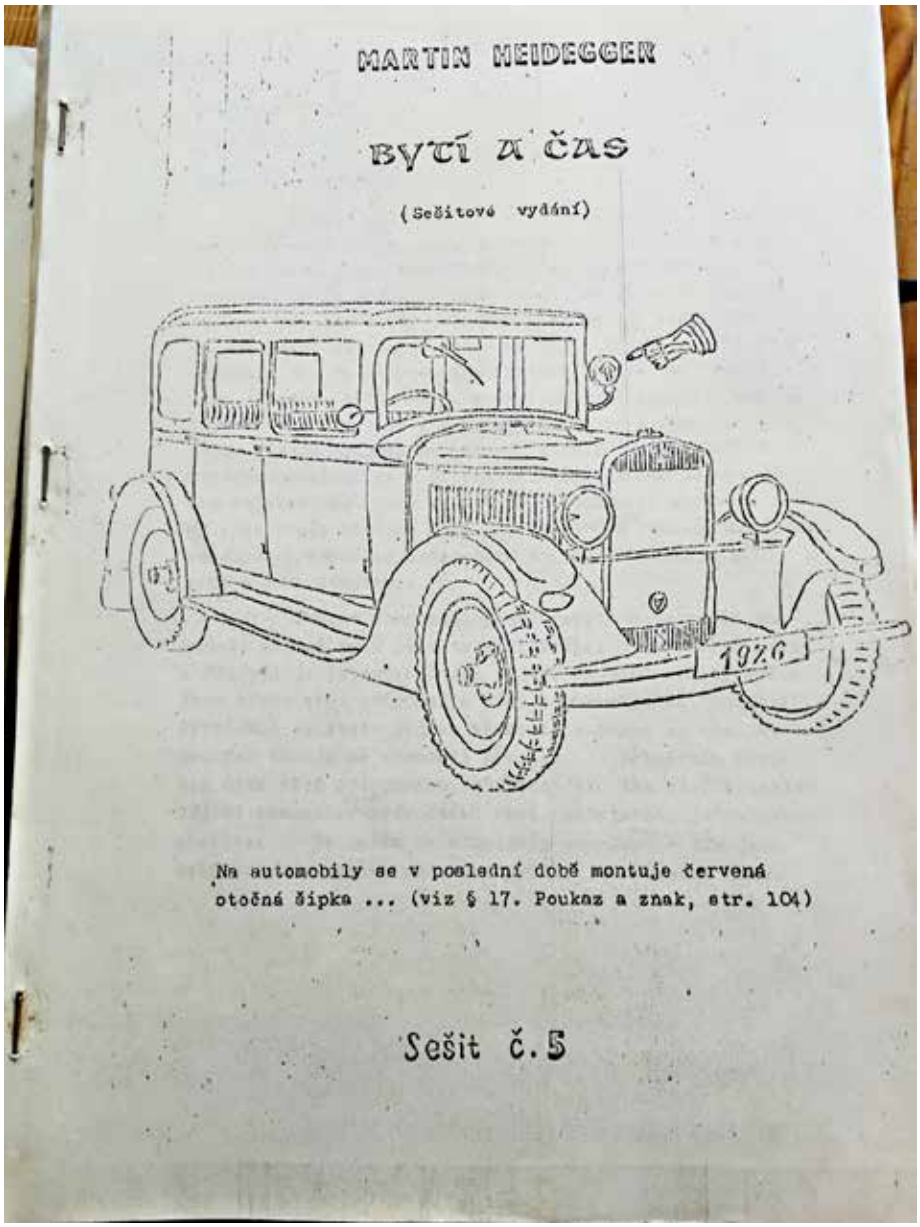
MARTIN HEIDEGGER

BYTÍ A ČAS

(Sešitové vydání)

1976

Na automobily se v poslední době montuje červená otočná šipka ... (viz § 17. Poukaz a znak, str. 104)

Sešit č.5

Pátý sešit překladu díla Sein und Zeit, který byl jako první opatřen ilustrací na obálce. Z archivu knihovny Libri prohibiti.

své pracovní pozice, aby se k cizojazyčným titulům dostali.

Výběr textů k překladu

O tom, co se v samizdatu překládalo, si většinou rozhodovali překladatelé sami, neboť si vybírali díla z vlastního zájmu, či na přání někoho jiného, kdo o překlad díla stál. Samizdatové překladatele motivovala k práci touha po poznání, nalezení odpovědí na otázky, jež nemohly být obsaženy v tehdejších oficiálně vydávaných dílech. Mimo vlastních vydání překladatelů vycházely tyto překlady i v samizdatových edicích, jež vybíraly texty k převodu podle určitého klíče. Jmenujme např. brněnskou edici Prameny, jež vydávala odbornou literaturu a chtěla tak čtenářům zpřístupnit české překlady odborných textů z oblasti věd přírodních či společenských nebo filozofie, neovlivněných marxistickým smýšlením a zabývajících se smyslem a možnostmi lidské existence, jež měly čtenáře podnítit ke kritickému myšlení.

Proces překládání

Zajímavá je skutečnost, že v samizdatu se překládalo také týmově. Příkladem může být týmový překlad díla Martina Heideggera Sein und Zeit, jenž inicioval Ivan Chvatík. Zajímal se o filosofii a hodlal předat Heideggerovy myšlenky tzv. filozofickým kroužkům, vznikajícím po smrti filozofa Jana Patočky v r. 1977. Chvatík se rozhodl publikovat dílo v sešitovém vydání. Celý proces začínal u něj. Určité části přeložil, svůj koncept po předchozí domluvě předložil svým přátelům a kolegům, ti jej díky svým znalostem z filozofie doplnili poznámkami a následně se skupina po nocích pravidelně scházela a její členové překlad společně procházeli, měnili, slovo od slova analyzovali, revidovali, diskutovali o věcných problémech. Tisk zkontrolovaných přeložených textů zajišťoval také Chvatík, jehož přítel pracoval v rozmnožovně na tehdejším ministerstvu financí a díky němu mohla sešitová vydání překladu Sein und Zeit vznikat.

V samizdatu ovšem překladatelé pracovali i samostatně. Své překlady si často rovněž sami redigovali i vydávali. Je tedy zřejmé, že korektura překladů závisela převážně na uvážení daného překladatele, jenž se rozhodl pro redigování někým jiným, nebo si překlad redigoval sám.

V tomto ohledu je také třeba zmínit, že překladatelé, kteří pro samizdat do češtiny překládali německy psanou literaturu, byli aktivní i v jiných sférách samizdatu, např. byli autory knih, často se jednalo o odborníky v dané oblasti, jichž se překlad týkal (např. filozofové, teologové, ekonomové).

Distribuce samizdatových překladů

Dalším bodem, jenž hrál v celkovém procesu významnou roli, je distribuce samizdatových překladů. Neprobíhala příliš organizovaně. Překladové publikace se do rukou čtenářů dostávaly především během různých soukromých přátelských setkání, narozeninových oslav či mezi přáteli, kteří je dále předávali svým známým. Dalším místem, jež sloužilo jako kanál pro výměnu nejen samizdatových překladů, byly tzv. bytové semináře. Kolem každého samizdatového časopisu či edice se utvořil určitý okruh lidí. Když se jednalo o filozofii, lidé se scházeli, společně četli některé publikace, nebo o nich intenzivně diskutovali. Některé ze samizdatových překladů byly zasílány poštou, např. v edici Jungiana.

Komparace oficiální vs. samizdatové produkce knižních překladů

Nejvýznamnějším rozdílem mezi překlady, jež vycházely v letech 1948-1989 oficiální cestou a překlady samizdatovými je skutečnost, že v samizdatu kolovaly překlady především odborné literatury, tj. z oblasti společenských a přírodních věd, náboženské a duchovní literatury a hojně též filozofických děl, zatímco v oficiální produkci vycházely knižní překlady jak umělecké, tak odborné literatury, jež byly v edičních plánech schváleny ministerstvem kultury. Překlady umělecké literatury německy píšících autorů byly oproti tomu v samizdatu šířeny jen zřídka.

MGR. TEREZA MUSILOVÁ

Použité zdroje:

DRDA, Adam. Jiřina ŠIKLOVÁ (*1935). In: *Tváře vzdoru* [online]. c2017-2019 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: http://tvare-vzdoru.vaclavhavel-library.org/en/profile/58/jirina-siklova-1935

PŘIBÁŇOVÁ, Alena. Edice Milana Jelínka. In: *Slovník české literatury* [online]. 2011 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: http://www.slovnikceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1831

Rubáš, Stanislav, ed. *Slovo za slovem: s překladateli o překládání.* Vyd. 1. Praha: Academia, 2012. 450 s. Paměť; sv. 47. ISBN 978-80-200-2054-3.

WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749–2014.* Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2491-6.

Informace získané z rozhovorů s pamětníky.

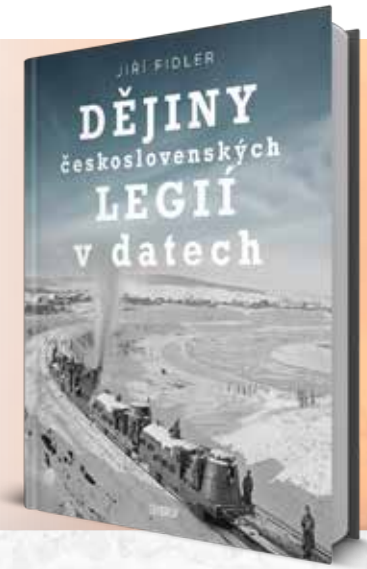

DĚJINY ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ V DATECH

Jiří Fidler

První ucelené dějiny českých legií, které doposud nebyly do takové míry zpracovány. Renomovaný historik Jiří Fidler díky svému archivnímu výzkumu získal zevrubný materiál, který je doprovázen více než třemi sty unikátními fotografiemi. Historie legií je rozdělena do let 1914 až 1920. Formou válečného deníku jsou předkládány informace o vývoji organizačních struktur, o bojových akcích či o přesunech legionářských jednotek, a to od jejich vzniku až po návrat do vytvořeného československého státu.

DĚJINY V DATECH

František Čapka

První díl historické příručky nabízí ucelený přehled českých a světových dějin od Sámovy říše po nástup Habsburků. Unikátní kniha obsahuje základní údaje o nejvýznamnějších politických, hospodářských a kulturních dějinných událostech, a díky srozumitelnému uspořádání lze snadno porovnat, co se v dané době odehrávalo v českých zemích a ve světě. Drobné detailní ilustrace přibližují dobové oděvy, zbroj, nástroje, architekturu atd.

SLAVNÍ ČEŠI, SLAVNÉ ČEŠKY

Stanislava Jarolímková

Tyto knihy nabízejí setkání se šesti slavnými českými muži a ženami, jejichž jména sice patrně znáte a víte, čím zasáhli do historie našeho národa, ale autorka o nich v tomto titulu nabízí řadu méně známých zajímavých informací, které se týkají především jejich osobního života a lidí, kteří jim byli nejbližší.

ŠLACHTA - TŘICET LET POD PŘÍSAHOU

Josef Klíma, Robert Šlachta

Robert Šlachta poskytuje prostřednictvím rozhovoru se známým českým investigativním novinářem Josefem Klímou osobní zpověď svého neobyčejného života, a to nejen osobního, ale především toho profesního. Jako bývalý ředitel ÚOOZ a náměstek Odboru pátrání Celní správy ČR otevřeně hovoří o ožehavých tématech a kauzách, o nichž v době služby mluvit nemohl. Koupí každé knihy přispějete 50 Kč na konto nadačního fondu Be Charity.

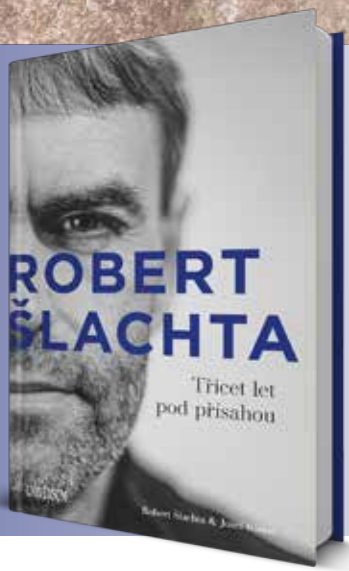

Problém posuzování kvality tlumočení (českého) znakového jazyka

Pokud se chceme zamyslet nad chybami v tlumočení (českého) znakového jazyka, je nutné zamyslet se nejdříve nad tím, že chyby mohou vznikat v procesu tlumočení nebo v jeho konečném produktu obecně, ale zároveň také nad tím, kdo by měl mít rozhodující slovo v hodnocení kvality tlumočení vůbec. V případě znakového jazyka se při nastavování principů a způsobů tlumočení nejvíce řídíme požadavky klientů v konkrétních situacích. Není to nic ojedinělého. Při inspirování se odbornými doporučeními (Kopczyński 1980, Cokely 1986, Gile 1999, Kurz 2001, Wadensjö 2014) bychom došli k závěru, že i přes rozsáhlý výzkum v oblasti kvality tlumočení se výzkumníci do současné doby nedokázali domluvit na univerzálních, obecně přijímaných kritériích kvality tlumočení, která by byla aplikovatelná na tlumočení mluvených jazyků, natož pak na tlumočení pro neslyšící. Nemáme stále možnost odkázat na objektivní, přehledné a jednotně nastavené parametry posuzování kvality tlumočení.

Kvalitu je možné hodnotit z mnoha úhlů pohledu. Nám se jedná spíše o výsledný produkt tlumočení, spíše o příjemce tlumočeného textu a jeho porozumění a o samotnou komunikační interakci. Každé hledisko předpokládá jiná kritéria kvality. Navzdory různosti přístupů (např. Gile, Pio, Kopczyński, Pöchhacker) se odborníci shodují, že minimálním standardem kvality tlumočení je zachování **věrnosti obsahu** zdrojového sdělení včetně adekvátního stylu a jeho pragmatického smyslu podmíněného situačním kontextem – **kritérium ekvivalentního účinku** (srov. Čeňková 2008).

Kvalita však není absolutní hodnotou. Je podmíněna situačním kontextem, mnoha konkrétními situačními faktory, jejichž důležitost se může v dané situaci měnit (Kopczyński 1994: 88). Neexistuje jedna absolutní kvalita, ale několik pohledů na kvalitu podle okolností a uživatelů tlumočení. Hlavní otázka by pro hodnocení kvality tlumočení měla znít: „Kvalita podle jakých kritérií, kde, pro koho?“ (Kurz 2001: 404).

Z výše uvedeného je zřejmé, že hodnocení výsledného produktu tlumočení pokrývají pouze určitý **aspekt kvality**. Pro mnoho badatelů je kvalita synonymem pro úspěšnou komunikaci a jediným spolehlivým měřítkem úspěšnosti je spokojenost klienta (Pöchhacker 2002: 97). Jiní badatelé s takovým stanoviskem nesouhlasí, protože spokojenost klienta řeší otázku kvality pouze zčásti, a to především proto, že koncoví uživatelé tlumočení sice rozumí oblasti komunikace, ale ne tolik tlumočení, a kvalitu tudíž mohou posoudit pouze částečně. Klienti mohou většinou nejlépe posoudit srozumitelnost projevu tlumočníka, nikoliv však kritérium věrnosti ve vztahu ke kvalitě, a to i přesto, že jsou s výslednou kvalitou tlumočení spokojeni (Chiaro, Nocella 2004: 381–382).

Dokážou si tedy klienti uvědomit, co je pro ně jako pro cílové příjemce tlumočeného sdělení „dobré“? Není to také tak, že ne jednotlivým skupinám, ale přímo jednotlivcům vyhovuje vždy něco jiného? Jak kvalitu tlumočení v konkrétní situaci nastavit? Jak kvalitu dobře rozeznat? Jak kvalitu zpětně vyhodnotit a udělat z vyhodnocení nějaký obecně platný závěr? V kruzích tlumočníků znakového jazyka je běžné pružně reagovat na aktuální požadavky klientů. Často se však setkávají s názorem, že samotní neslyšící klienti nejsou spolehlivými kritiky kvality tlumočení, neboť mnohdy nemají přístup ke zdrojovému sdělení v mluveném jazyce. V posledních letech tento handicap narovnává možnost využít v některých oficiálních situacích (na konferencích, seminářích, besedách, přednáškách apod.) vedle služeb tlumočníka znakového jazyka i simultánní přepis[1]. Klienti tak mají vedle sebe téměř doslovný přepis toho, co bylo řečníkem vyřčeno v mluveném jazyce, a tlumočníka znakového jazyka. Bilingvní neslyšící tak mají velmi dobrou možnost kontroly kvality tlumočení ve smyslu doslovnosti, přesnosti. To

[1] Simultánní přepis mluvené řeči je doslovný přepis z náslechu v reálném čase do psané podoby pro osobu/osoby se sluchovým postižením. Používá se na skupinových akcích. Je jedním z deseti dorozumívacích prostředků, které jmenuje zákon č. 155/1998 Sb. ve znění zákona č 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. Neslyšící a hluchoslepé osoby mají právo svobodně si zvolit z komunikačních systémů uvedených v tomto zákoně ten, který odpovídá jejich potřebám.

však nezaručuje celkově dobrou kvalitu tlumočení.

Další významnou otázkou je, do jaké míry příjemci přetlumočené informaci správně porozuměli (Kurz 2001: 403). V praxi je výkon tlumočníků znakového jazyka negativně hodnocen na základě subjektivních dojmů jednotlivých klientů a jejich osobního pocitu neporozumění. Klienti však vůbec nepřipouštějí, že by nerozuměli informaci, toto hodnocení vždy spojí s hodnocením výkonu tlumočníka. Pokud mají pocit, že rozuměli, hodnotí výkon tlumočníka podle individuálních suprasegmentálních rysů produkce jeho promluvy (plynulost, pauzy, živost mimiky apod.). Podobná situace je však i v mluvených jazycích. Schlesingerová (1997: 127) poukazuje na to, že plynulé přetlumočení může budit falešné zdání vysoké kvality, třebaže značná část informace byla deformována nebo úplně chybí. Věrné, „kvalitní" přetlumočení mohou příjemci naopak nesprávně vnímat jako chybné, i když nedostatky mohou vyplývat z „nekvality" zdrojového sdělení. Ke stejnému závěru došla i Collados Aísová (1998: 335–336), která zdůrazňuje, že existuje značný rozdíl mezi skutečnou kvalitou a kvalitou vnímanou příjemci. Podobný názor sdílí i Gile (1991), který se domnívá, že příjemci tlumočení nejsou spolehlivými soudci kvality. Příjemci mohou posoudit způsob prezentace, ale nikoliv kvalitu tlumočení, a navíc je jejich „poslech" značně selektivní: při poslechu se nezajímají o všechny informace, ale pouze o ty, které jsou pro ně relevantní, a zbývající části projevu nevěnují pozornost (Gile 1991: 198).

Tlumočníci jako poskytovatelé tlumočnických služeb by se přesto měli intenzivně zajímat o jazykové potřeby klientů a měli by se snažit jejich očekávání co nejlépe naplnit.[2]

Klienti se mohou měnit a s nimi i jejich potřeby (neslyšící klienti, slyšící klienti, organizátoři akcí, řečníci na akcích). Každá skupina klientů tlumočnických služeb má jiná očekávání a preference, které se nikoliv jen výjimečně mohou velmi lišit od očekávání tlumočníků. Pokud jde o tlumočníka, shodný pro všechny typy respondentů je požadavek na to, aby byl empatický a zároveň spíše „nenápadný". Většina klientů také odmítá možnost shrnutí obsahu sdělení řečníka a výraznějších zásahů tlumočníka do obsahu sdělení (Dingová 2009).

V oblasti komunitního tlumočení však příjemci naopak častěji očekávají aktivní přístup tlumočníka a ponechávají mu větší prostor pro zpracování sdělení. Zcela automaticky se předpokládá, že komunitní tlumočník bude např. zjednodušovat, sumarizovat, vysvětlovat či přidávat informace (Dingová 2009).

Očekávání se mění také podle vzdělání, věku a pohlaví klientů. Mladší klienti požadují „úplné" přetlumočení všech informací, starší dávají přednost

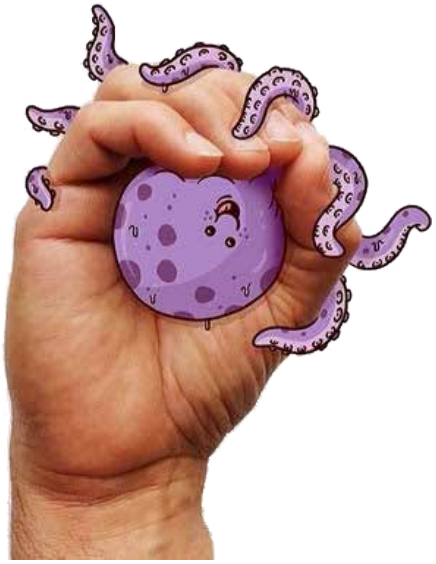

přetlumočení pouze nejdůležitějších informací. Téměř všichni neslyšící klienti požadují co největší synchronizaci s mluvčím (s lékařem, úředníkem, vyučujícím apod.), aby mohli reagovat na zdrojové sdělení ve stejný okamžik jako příjemci zdrojového jazyka. Neslyšící klienti se často domnívají, že každá velká pauza nebo příliš velký odstup od mluvčího automaticky znamená ztrátu informací nebo nepřesnost (Dingová 2009).

Kopczyński (1994) ve své studii zaměřené na faktory pro hodnocení kvality tlumočení mluvených jazyků uvádí, že mluvčí (přednášející) a příjemci (studenti) shodně označili za důležitější obsah než formu tlumočení, a to konkrétně podrobné přetlumočení obsahu, terminologickou přesnost a plynulost přetlumočení (příjemci k plynulosti ještě připojili styl). Mluvčí i příjemci vyhodnotili, že nepřesná terminologie by napovídala o snížené kvalitě tlumočení, mluvčí ještě přidali příliš obecný obsah, tj. nepřesné přetlumočení obsahu. U příjemců byla situace odlišná. Po nepřesné terminologii jako největší chybě, snižující kvalitu tlumočení, nejčastěji uváděli nedokončené a negramatické věty. V tomto případě jsou však nároky na tlumočení ovlivněny požadavky mluvčích a příjemců v oblasti konferenčního tlumočení.

Je tedy zřejmé, že vyhovět všem požadavkům a očekáváním různých skupin příjemců a klientů v nejrůznějších typech komunikačních situací je téměř nemožné, a proto je tlumočník často nucen volit mezi protichůdnými cíli: věrnost zdrojovému sdělení, nebo srozumitelnost pro příjemce (odborný text, např. návod na používání pračky); gramatická správnost, nebo přesnost ve smyslu doslovnosti (např. popis zapojení pračky, který bude ve znakovém jazyce výrazně ikonický, a nebude tedy následovat lineárně plynoucí zdrojový text); kulturní „uhlazenost", či úplnost informace (např. zachování snahy o flirt a vyjádření náklonnosti k zákaznici ze strany prodavače) (srov. Kalina 2005: 772).

Kvalitu tlumočení výrazným způsobem ovlivňují také faktory dané samotným mluvčím, které tlumočník ovlivnit nemůže (vysoké tempo, monotónní intonace, pauzy, rychle čtený projev s vysokou informační hustotou). Proto za kvalitu tlumočení odpovídá částečně i řečník, stejně jako ostatní účastníci zapojení do komunikativní situace. To však podle našich zkušeností není jasné cílovým neslyšícím příjemcům, kteří veškerou odpovědnost za kvalitu tlumočení přisuzují jen tlumočníkovi. Na druhé straně tlumočník, který tlumočí do znakového jazyka, má při tlumočení monotónního projevu k dispozici repertoár výrazově pestřejších prostředků, než jsou v mluveném jazyce, aniž by se vědomě musel snažit cílový projev jakkoliv oživit (znakový jazyk je vizuálnější než jazyk mluvený, tím více upoutává pozornost a je „zajímavějším" na pohled).

Součástí situačního kontextu jsou i existující normy interakce a tlumočení v rámci určité jazykové komunity (Kopczyński 1994: 89). Určité situace mohou vyžadovat „zásahy" do tlumočení ze strany tlumočníka. Podle Kopczyńského (1994: 89–90) zůstává otázkou, jak daleko může tlumočník jakožto „bikulturní expert", který vědomě upravuje cílové sdělení nebo do něj zasahuje, při úpravách zdrojového sdělení zajít, aniž by se dopustil chyb. Nutno zdůraznit, že **nerovné postavení mluvčích** a odlišné kulturní

[2] Česká komora tlumočníků znakového jazyka realizovala od října do prosince roku 2010 online kvantitativní výzkum, který se týkal spokojenosti neslyšících s kvalitou tlumočnických služeb poskytovaných na území všech krajů České republiky. Důvodem pro realizaci tohoto výzkumu byla snaha zkvalitnit tlumočnické služby pro neslyšící a skutečnost, že ačkoliv jsou u nás tlumočnické služby poskytovány mnoha subjekty a institucemi, dosud nebyl zpracován žádný objektivní průzkum podobného typu. Z výsledků výzkumu jednoznačně vyplývá, že neslyšící klienti nejsou se současnou kvalitou tlumočnických služeb spokojeni a pociťují potřebu vyššího počtu kvalitních tlumočníků.

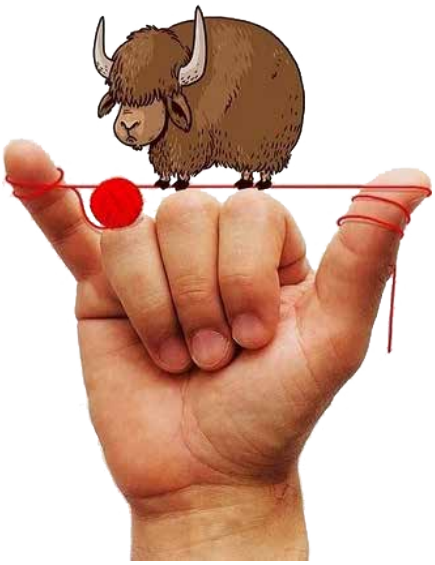

a společenské normy mohou být pro tlumočníky významným zdrojem napětí a stresu (Alexieva 1997: 232). Komunita českých neslyšících patří ke komunitám, které musí neustále bojovat o svou pozici ve většinové společnosti, musí neustále obhajovat své rovné postavení, své schopnosti a dovednosti. To se odráží na atmosféře většiny tlumočených situací, ve kterých se tlumočník znakového jazyka především při komunitním tlumočení nachází. Ve většině případů se jedná o emočně vypjaté situace, v jejichž důsledku se tlumočník dostává do stavu nepříjemného stresu, ve kterém je navíc vystaven vysokým nárokům na kvalitu svého výkonu.

Za výstup kvalitního tlumočení považujeme text, který se obsahově neliší (nebo liší jen minimálně) od zdrojového textu a respektuje požadavky neslyšícího adresáta na formu cílového textu.

Použitá literatura:

ALEXIEVA, B., 1997. Typology of Interpreter-Mediated Events. In: Pöchhacker, F.; Shlesinger, M., eds. *The Interpreting Studies Reader.* New York: Routledge, 2002, s. 218–233.

COKELY, D., 1986. The effects of lag time on interpreter errors. *Sign Language Studies* 53.1, s. 341–375.

COLLADOS, A., 1998. Quality assessment in simultaneous interpreting: The importance of nonverbal communication. In: PÖCHHACKER, F.; SHLESINGER, M., eds. *The Interpreting Studies Reader.* London; New York: Routledge, s. 327–336.

ČEŇKOVÁ, I., 2008. *Úvod do teorie tlumočení.* Praha: ČKTZJ. 101 s.

DINGOVÁ, N., 2009. Deaf is anonymous client? Referát. *Sound Mind in Sound Hands. Efsli AGM & Conference 2009* [mezinárodní konference tlumočníků znakového jazyka]. Estonia, Tallinn, 15. 9. 2009.

GILE, D., 1999. Testing the Effort Models' tightrope hypothesis in simultaneous interpreting. A contribution. *Hermes* 23, s.153–172.

CHIARO, D.; NOCELLA, G., 2004. Interpreter´s Perception of Linguistic and Non-Linguistic Factors Affecting Quality: A Survey through the World Wide Wed. *Meta,* vol. 49, n. 2, s. 278–293.

KALINA, S., 2005. Quality Assurance for Interpreting Processes. *Meta,* vol. 50, n. 2, s. 768–784.

KOPCZYŃSKI, A., 1980. *Conference Interpreting. Some linguistic and communicative problems.* Poznaň: Univerzita Adama Mickiewicze.

KURZ, I., 2001. Conference Interpreting: Quality in the Ears of the User. *Meta,* vol. 46, n. 2, s. 394–409.

PÖCHHACKER, F.; SHLESINGER, M., eds. *The Interpreting Studies Reader*. London, New York: Routledge, s. 312–324.

WADENSJÖ, C., 2014. *Interpreting as interaction*. London: Routledge.

MGR. NAĎA HYNKOVÁ DINGOVÁ, PHD.

Novodobá galerie

Se zájmem jsem vždy v televizi sledoval, jak ve zpravodajských šotech z USA vedle guvernéra, velitele hasičů či místní policie, nikdy nechyběl tlumočník tamějšího znakového jazyka – a bylo mi líto, že u nás tomu tak není. Snad jedním z mála pozitivních důsledků naší koronavirové epidemie je skutečnost, že právě kolegyně (a kolega), tlumočníci českého znakového jazyka, jsou již po více měsíců velice vytížení a denně můžeme na obrazovce živě sledovat jejich mistrovství. Těší nás, že mezi nimi jsou i členky České komory tlumočníků znakového jazyka, přidružené to organizace JTP. Díky laskavému svolení paní Radky Novákové zde rádi uveřejňujeme sérii portrétů „nahoře bez“ a „s“ plexisklovým štítem, novodobým to tlumočnickým pracovním nástrojem.

-PK-

Monika Boháčková

Josefina Fritzová Kalousová

Naďa Hynková Dingová

Jitka Kubištová

Denisa Lachmanová

Radka Stará

Jaroslav Švagr

FOTO RADKA NOVÁKOVÁ
FB Zprávy v českém znakovém jazyce

Den Vůl

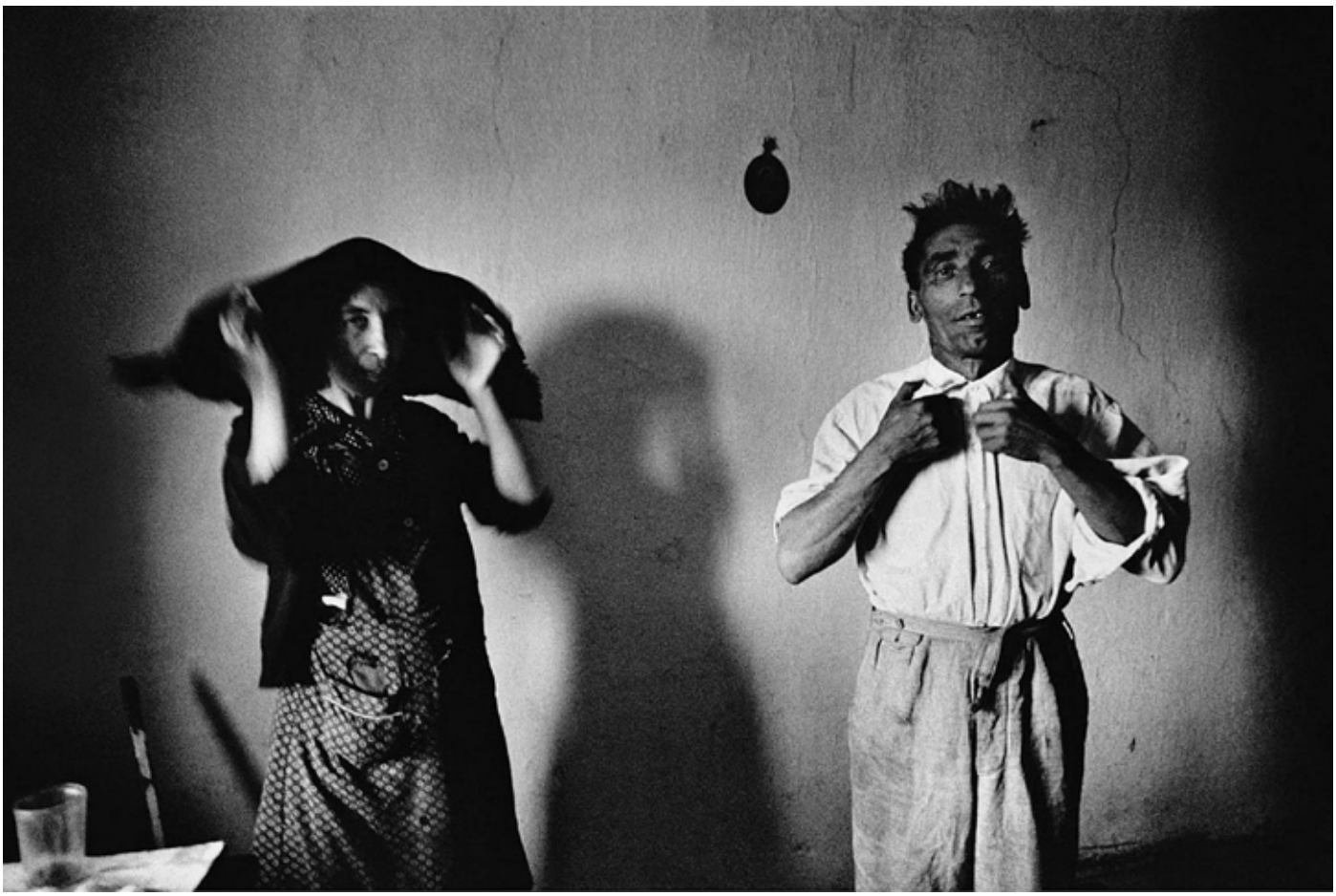

Vyšel z domu poněkud postřelený v rozčileném pohovoru se ženou, jejíž zapomětlivost mu pomyslně zvedala již několik let odoperovanou štítnou žlázu a rozechvívala parkinsonskou pravici, které neprospívalo dráždění na jakékoliv téma. Věděl, že pro to mléko, víno, pivo, pečivo atd. musí prostě do blízkého vietnamského krámu dojít, protože choť si ráno, před jeho prvním nákupem, nevzpomněla, co všechno je třeba obstarat k jejím zítřejším jmeninám (kéž by na ně aspoň jednou docela zapomněla!) v situaci, kdy pověřený nákupčí nestačil dokončit korektury další kapitoly překladu, do níž se nořil už celé hodiny. A protože měl onu práci náležitě rozplánovanou, výzva, aby vyšel na ulici v dohasínajícím letním horku, ho poněkud popudila.

Krátká cesta po chodníku, již delší dobu nelemovaném automobily, se stáčela přes drobnou křižovatku s dvěma jednosměrkami; za ní, na protilehlém chodníku, nehybně stáli, bafajíce sporadickým chodcům cigaretový kouř do očí, cikán a cikánka, odhadem tak dvacátníci, ačkoli člověk neví... Jaroš jim nevěnoval větší pozornost, jen se mu zdálo divné, že hubený cikán evidentně předstírá zájem o školní potřeby vystavené ve výkladní skříni papírnictví, zavřeného již alespoň třicet minut, neboť tradičně opožděný zvon na nedalekém kostele právě odbil čtvrt na sedm. Na koho ten chlápek číhá? Co tu ti dva snědí příslušníci předvoje dělnické třídy Indie dělají? Jaroš přestal nad touto záhadou meditovat, minul předvoj a počal si pročítat soupis poživatin. Na konci léta bývalo u Vietnamce prázdno, a tak si během pár minut nakoupil a vydal se k domovu. Vracel se s plnou, ošuntělou aktovkou čínské provenience (ale měla čtyři kapsy pro pivo, mléko a víno!) a s lehčí taškou naditou pečivem, konzervami a zeleninou apod. Co však v mysli kráčivce dělá jistá neodbytná melodie? Počátek proponovaného songu samozřejmě patří k jinému příběhu; laskavý čtenář nechť se oprostí od takových hloupostí. Jaroš jen zběžně sjel pohledem romský pár dosud postávající na ulici a vydal se, obtížen z každé strany pěti kilogramy nákupu, k nedalekému domovu. Celou cestu se ani neohlédl; jednak mu v tom bránil nákup, jednak mu v uších zase neodbytně zněly první tóny songu, jehož začátek si pobrukoval už od rána:

Zabil jsem mola, byl to a moll, a podle všeho byl už namol.

Zlobilo ho, že si zatím nenašel hodinku čistého času, aby melodii i slova

posunul k refrénu, ale přestal s tím, když se mu nepodařilo odemknout dveře na první pokus (zámek se vyskytoval zhruba deset centimetrů pod jeho pupíkem, uprostřed jeho tělesné míry obnášející 190 cm). Konečně! Pootočil se, sáhl po tašce – a překvapeně se setkal s cikánsky snědou rukou, která po ní chňapala z vnější strany. Polootevřenou samozavírací půlku venkovních dveří přidržoval levým kolenem a trhem do ní dostal i nákup, po němž se natahoval mladý vlasatý zástupce indického lumpenproletariátu, který se právě natlačil do chodby domu. Jaroš rázem pochopil, že čoudič lelkující před papírnictvím je prostě lupič. Než se však sedmasedmdesátiletý důchodce vzpamatoval, po jeho levém boku zakotvila cikánka. Rozmáchla se (Jaroš si všiml, že v ruce nemá žádný nožík nebo palici) a pokusila se mu (bezvýsledně) vyrvat z náručí čínskou tašku, kterou si napadený chránil srdce a plíce.

Jarošův mozek šrotoval na plné obrátky. Co takhle na ně spustit španělsky? Přepadený poprvé litoval, že se v postgraduálním studiu nepřihlásil na romštinu místo na estetiku. Zatím se vůbec neotočil a pomalu kráčel ke schodům. „Vy jste tady noví“, zeptal se zdánlivě nesmyslně. „Tady z přízemí, co vedle bydlí ten policajt?“ (Nikdo od policie tam nikdy nebydlel.) Dál pomalu stoupal se zátěží nákupu po schodech do prvního patra, kde se bohužel v okýnku kuchyně nesvítí, tudíž žena už kouká v obývacím pokoji na televizi, a on na ni nemůže křiknout „Zavolej policajty, obtěžuje mě tu cikán a cikánka!“ Svému náhlému směšnému nápadu zazpívat těm lotrům Cikánko ty krásná (byla ohyzdná) důchodce nevyhověl, zato pocítil, jak se od jeho pravého boku, lépe řečeno od tašky, kterou tiskl k břichu zprava, odlepily cikánovy ruce. Sám stoupal dál po schodech do mezipatra. Ozvalo se cvaknutí zámku venkovních dveří. Opravdu zmizeli? Otočil se s těžkou bagáží v náruči a položil celý nákup pod poštovní schránky. V pozdním létě byla obě křídla lítaček otevřená a zajištěná. Ve vstupní chodbě a nikde v přízemí nebylo ani živáčka. Ulevil si: „To se mi snad zdálo!“

Ale když přijde Den Vůl, musí se naplnit jeho vůle. Jaroš si uvědomil, že v korektorském frmolu se za celý den opomněl podívat do schránky. Chvíli se zmatečně, zřejmě pod vlivem utrpěného otřesu, snažil otevřít sousedův box. Konečně otevřel svůj, z něhož vypadly dva dopisy. Jeden přípis sděloval, že adresát je v třítýdenním prodlení s platbou několika tisíc pojistného za byt; druhý ho obdaroval dvěma stovkami (zatím jen na papíru) za užití jakési dávné prácičky pro televizi. Teprve teď si uvědomil, že nebezpečí opravdu pominulo. Sedl si na třetí schod nad odpočivadlem, opřel se o zábradlí a dávno již necvičeným barytonem zapěl:

Cikánko, tys kraksna, cikánko malá,
šrajtoflí tě kapsa má upoutala...

MILOSLAV ULIČNÝ
hispanista, překladatel, spisovatel a pedagog
čestný člen JTP

Dále vyšlo (nebo vyjde)...

English vocabulary maps – workbook 2000: anglický kreativní slovník – 2000: pracovní sešit / Suzannah Gearing, Tomáš Bednář. 3. vyd. Bzenec: BG Publishing, 2020. ISBN 978-80-270-7340-5.
Dictionnaires des expressions québécoises / Jan Lazar, Zuzana Honová. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2020. ISBN 978-80-7599-141-6.

Formulierungsverfahren der Antworten in politischen Diskussionen: am Beispiel der Fernsehtalkshow Günther Jauch / Kamila Puchnarová. 1. vyd. Brno: Masaryk University Press, 2020. ISBN 978-80-210-9519-9.

Biografický slovník 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy 1945–2008. Svazek 2, M–Ž / Karel Černý, Ludmila Hlaváčková. 1. vyd. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy v Praze, 2020. ISBN 978-80-246-4462-2.

Děrsu Uzala / Vladimir K. Arseňjev, Pjotr P. Bordakov; přeložil Konstantin Šindelář. Praha: Stanislav Juhaňák – Triton, 2020. Terminologický slovník. ISBN 978-80-7553-778-2.

Economic Concepts and Idioms in English Business Communication / 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2020. ISBN 978-80-7556-060-5. Kč 360,00.

Materiály a člověk: netradiční úvod do současné materiálové vědy / Miroslav Raab. 2. vyd: Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2020. Terminologický slovník. ISBN 978-80-7454-901-4.

Narušená komunikační schopnost a speciální vzdělávání / Renata Mlčáková, Jaromír Maštalíř, Zuzana Melounová, Klára Rybaříková. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. Terminologický slovník. ISBN 978-80-244-5662-1.

Akademická encyklopedie českých dějin. Svazek V, H/1 (habáni-historismus) / vědecký redaktor Jaroslav Pánek. Praha: Historický ústav, 2019. ISBN 978-80-7286-339-6.

Encyklopedie českých právních dějin. XIX. svazek, U–Ú / Karel Schelle, Jaromír Tauchen (eds). 1. vyd. Plzeň; Ostrava: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. v koedici s Key Publishing s.r.o., 2020. ISBN 978-80-7380-569-2 (soubor; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7418-238-9 (soubor; KEY Publishing). ISBN 978-80-7380-795-5 (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7418-334-8 (KEY Publishing).

Kniha filozofie. 2. vyd. Praha: Euromedia Group, 2020. ISBN 978-80-242-6597-1.

Encyklopedie mostů v Čechách / Dušan Josef. Praha: Libri, 2020. ISBN 978-80-7277-580-4: Kč 490,00.

Encyklopedie středověku / Jacques Le Goff. Praha: Vyšehrad, 2020. ISBN 978-80-7601-255-4: Kč 999,00.

Svobodné zednářství: symboly, tajemství, význam / W. Kirk MacNulty. 2. vyd. Praha: Euromedia Group, 2020. ISBN 978-80-242-6440-0.

Dějiny v datech. Politika, kultura zemí koruny české a světa v souběhu. Od Sáma po nástup Habsburků. Od 7. století do roku 1526 / František Čapka. Praha: Universum, 2020. ISBN 978-80-7617-875-5.

Encyklopedie akčního filmu / Petr Cífka, Václav Rybář, Matěj Svoboda. Praha: XYZ, 2019. ISBN 978-80-7597-556-0: Kč 399,00.

Encyklopedie obyčejných věcí / Martin Urbánek, Štěpánka Sekaninová, Eva Chupíková. Praha: Albatros, 2020. ISBN 978-80-00-05736-1: Kč 269,00.

Hmyzí rekordmani: Létající hmyz / Matt Turner. Brno: CPress, 2020. ISBN 978-80-264-2987-6: Kč 199,00.

Academia, Praha 2020

Slovník univerbizátů: zjednoslovněných názvů / František Štícha, Ivana Kolářová. 1. vyd. ISBN 978-80-200-3131-0.

Krasové oblasti střední a severní Moravy a Slezska: pozoruhodné dějiny objevů podzemního světa / Petr Zajíček. 1. vyd. Terminologický slovník. ISBN 978-80-200-3057-3.

Blanokřídlí České a Slovenské republiky. II., Širopasí / Jan Macek, Ladislav Roller, Karel Beneš, Kamil Holý, Jaroslav Holuša. 1. vyd. Praha: Academia, 2020. ISBN 978-80-200-1890-8 (soubor). ISBN 978-80-200-2999-7.

Krvavý podzim 1938 / Jiří Padevět. – 1. vyd. ISBN 978-80-200-3097-9.

MGR. ALENA ŠOURKOVÁ
tlumočnice a překladatelka
místopředsedkyně JTP

ToP
(tlumočení-překlad)

Číslo 136 ročník XXXI – 2020
léto 2020
ToP (tlumočení-překlad)
Odborný bulletin Jednoty tlumočníků a překladatelů
ISSN 1210-4159 (tištěná verze, 1990-2014)
ISSN 2336-8888 (elektronická verze od 2015, platí i pro elektronický archiv starších ročníků)
JTP je členem Mezinárodní federace překladatelů FIT – Féderation internationale des traducteurs, organizace třídy „A“ uznané UNESCO.

šéfredaktor Petr Kautský
redakční rada Prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc., Amalaine Diabová, Katarzyna Filgasová, Ing. Miroslav Herold, CSc., PhDr. Milan Hrdlička, CSc., Mgr. Marie Kopecká, PhDr. Andrej Rády, Barbora Stejskalová, PhDr. Tomáš Svoboda, Ph.D., Mgr. Alena Šourková, Mgr. Andreas Weber.

redakce
JTP – ToP, Senovážné nám. 23,
110 00 Praha 1.
Telefon: 224 142 517. 224 142 312.
E-mail: jtp@jtpunion.org
www.jtpunion.org
Facebook: jtp@jtpunion.org

předplatné 2020 v ČR 200 Kč, v zahraničí 10 eur.
Cena jednoho čísla 65 Kč.
Zdarma členům JTP, ASKOT a řádným členům České komory tlumočníků znakového jazyka.
Bankovní účet: 2800245144/2010
BIC: FIOBCZPPXX
IBAN: CZ5020100000002800245144

Registrace MK ČR 6198 TS: 7B B1.
Čtvrtletník. Vychází jen ve formátu PDF.
Uzávěrka tohoto čísla 15. 5. 2020.
Vydala © Jednota tlumočníků a překladatelů, IČ CZ002505676.

Za obsah článků odpovídají autoři. Texty neprošly jazykovou úpravou. Příspěvky nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce. Příspěvky se nehonorují. Příspěvky zde otištěné nesmí být reprodukovány v žádné formě, ani elektronickým či mechanickým způsobem, včetně systémů pro ukládání a vyhledávání informací, bez souhlasu držitelů copyrightu. Citace z textů možno přetisknout pouze s uvedením zdroje.

Volné kanceláře v centru Prahy

Nabízíme dlouhodobé i krátkodobé pronájmy komerčních prostor, širokou škálu služeb a příjemné prostředí uprostřed rušného města.

Můstek (A, B) - 8 min
Hlavní nádraží (C) - 6 min
Náměstí Republiky (B) - 5 min

Jindřišská - 2 min

www.smosk.cz
pronajmy@smosk.cz
FB: @smosk23

smosk CENTRUM

Senovážné náměstí 23
Praha 1 - Nové město, 110 00